

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀντωνίου Ν. Δαμασκηνίδου, καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἑλλήνων ἐργαζομένων», Θεσσαλονίκη, 1967 (ἀνάτυπον), σελ. 48.

Κατὰ τὴν δεκαετίαν 1950 - 1959 μετηνάστευσαν ἐξ Ἑλλάδος πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρας τύχης 200.000 ἄτομα, κατὰ δὲ τὴν ἀμέσως ἐπομένην πενταετίαν 1960 - 1964 ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν προσήγγισε τὰς 400 000. Σήμερον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ λόγους σχετιζομένους μὲ τὴν πορείαν τῶν εὐρωπαϊκῶν οἰκονομιῶν ἢ φυγῆ πρὸς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τοῦ βορρᾶ ἔχει ἀνακοπῆ, ἐν τούτοις ὅμως τὸ πρόβλημα δὲν ἔχει χάσει τὴν ἐμπρηστικὴν του ὀξύτητα, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι οὐδόλως ἀποκλείεται νέα ἔξαρσις ἢ ἐπιανεμφάνισις δυσχερειῶν συνδεομένων μὲ τὴν ἀδυναμίαν ἀποδοτικῆς ἀξιοποιήσεως τῶν παλινοστούτων. Ἡ Ἑλλάς ἔχουσα τὸ προνόμιον νὰ τροφοδοτῆ συνεχῶς τὰς ξένας ἀγορὰς ἐργασίας διὰ τῶν ἀκμαιοτέρων καὶ ζωτικωτέρων στοιχείων τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ἐκ τῶν πραγμάτων ὑποχρεοῦται νὰ μὴ λησμονῆ ποτὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ μεταναστευτικοῦ προβλήματος καὶ πᾶσα ἀπόπειρα περαιτέρω θεωρητικῆς διευρύνσεως ἢ καὶ ἀπλῶς διὰ τῆς ἐπαναλήψεως ὑπομνήσεως ἀποκτᾶ τὸν χαρακτήρα πράξεως πάσης ἐθνικῆς σπουδαιότητος. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἄντ. Δαμασκηνίδης ex officio εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀρμοδιωτέρων διὰ τὴν ὁμιλίαν ἀξιωματικῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὸ γεγονός δὲ ὅτι προέβη πρὶν ἐκθέσει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην εἰς κριτικὴν ἀποτίμησιν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ ἀπόψεων προσδίδει εἰς τὴν συνεισφορὰν του πρόσθετον ἐνδιαφέρον.

Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἂν ἡδυνάθημεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν ὀρθῶς τὰς σκέψεις του, ὁ παρ' ἡμῖν χαρακτηρισμὸς τῆς μεταναστεύσεως, ἄλλοτε ὡς «εὐλογίας» καὶ ἄλλοτε ὡς «κατάρσας», ὀφείλεται εἰς ἀθέμιτον ἐναλλαγὴν τοῦ πεδίου ἀναφορᾶς διὰ καταργήσεως ἢ ἀποσιωπήσεως τῆς διακρίσεως μεταξὺ βραχυχρονίων καὶ μακροχρονίων ἐπιπτώσεων, ἢ διεθνῆς δὲ ἐπιστήμης ὁσάκις ἡσχολήθη μὲ τὸ φαινόμενον διὰ ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τῆς ὡς ὁ John Stuart Mill, ὁ Heckscher, ἢ ὁ P. Samuelson εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς βάσεις τῶν βιομηχανικῶς ὀρίμων οἰκονομιῶν, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ θεωρητικὴ παρουσίασις νὰ εἶναι ἑλλειπτικὴ ἂν μὴ μεροληπτικὴ. Συνήθως ἀκούομεν νὰ ὑποστηρίζεται, ὅτι διὰ τῆς μετακινήσεως Ἑλλήνων ἐργατῶν εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Δύσεως ἐξασφαλίζεται ἀνέξοδα μεταεκπαίδευσις καὶ ἐξειδίκευσις τῶν δυνάμεων ἐκεῖνων, αἱ ὁποῖαι θὰ στελεχώσουν τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἢ ὅτι ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων οὐσιαστικῶς ἐξυγιαίνεται τὸ ἑλλειμματικὸν μας ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον. Ὁ κ. Δαμασκηνίδης ἀντιτάσσει ὅμως εἰς τὰς τοιαύτας ἐπικινδύνως μονομερεῖς διαβεβαιώσεις, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ διερευνηθῆ πρὸ πάσης εὐδαίμονος ἀγαλλιᾶσεως, ἂν οἱ Ἕλληνες ἐργάται ὄντως ἀσκούν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἔργα συνεπαγόμενα βελτιώσιν τῆς ποιοτικῆς τῶν στάθμης ἢ μήπως τυχὸν καὶ συνδέεται ἡ ἀποστολὴ ξένου συναλλάγματος μὲ διευρύνσιν τῆς ζητήσεως πολυτελῶν ἀγαθῶν ξενικῆς προελεύσεως, ὠθουμένων οὕτω πρὸς τὰ ἄνω τῶν εἰσαγωγῶν. Ἐκτὸς ὅμως σωρείας ὀξυδερκεστάτων παρατηρήσεων, τινὲς τῶν ὁποίων ἴσως νὰ μὴ γίνωνται διὰ πρώτην φορὰν, τὸ μελέτημα ἐμπεριέχει καὶ τολμηρὰ πρακτικὰ συμπεράσματα ἀξία νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸ φῶς ὀξείας μεθοδολογικῆς ἀμφιβολίας τὰς ἀρχὰς τῆς μέχρι τοῦδε τηρηθείσης μεταναστευτικῆς πολιτικῆς, ἔστω καὶ ἂν τελικῶς δὲν κριθοῦν ὡς δεκτικὰ ἀμέσου ἐφαρμογῆς ἐν τῷ συνόλῳ των.

Μαρίας Νεγρεπόντη — Δελιβάνη, έντεταλμένης ύφηγητρίας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Σύγκρισις άπόψεων παλαιότερων και συγχρόνων συγγραφέων περί σταδίου οικονομικής ανάπτυξεως». Άθήναι, 1966 (άνάτυπον), σελ. 43.

Διά νά άπαντησώμεν εις τό έρώτημα περί του είδους και τής φυσιογνωμίας τών σταδίων οικονομικής ανάπτυξεως, θά πρέπει προηγουμένως νά έχωμεν δεχθῆ πρώτον ότι εις τήν ιστορίαν ύπάρχει εξέλιξις και δεύτερον ότι ή ιστορική εξέλιξις ύπόκειται εις προϋφισταμένους νομοτελειακούς καθορισμούς ή ρυθμούς προσιτούς εις τό ανθρώπινον πνεύμα. Άλλά αι δύο άξιωματικοί παραδοχαί, τās όποίας άνεφέραμεν συνυφαίνονται τόσον στενωδς με τήν εύρωπαϊκήν σκέψιν, ώστε σπανίως νά τίθενται ύπό άμφισβήτησιν ή όσάκις τίθενται ύπό άμφισβήτησιν νά προκαλούν περισσότερο τήν έντύπωσιν παραδοξολογήματος ή βλασφημίας παρά έλλόγως θεμελιουμένης έπιφυλάξεως. Ός εκ τούτου δε είναι άπορίας άξιον διατι ή οικονομική έπιστήμη άπό τών πρώτων της ψελλισμάτων, εκτός τής προσπάθειάς οικοδομήσεως συστημάτων έννοιών, έξηγούντων πώς λειτουργεί εις δεδομένη στιγμήν ή οικονομία ως ένιαϊον και άυτοτελές φαινόμενον, άναλαμβάνει επί πλέον τήν ύποχρέωσιν νά έξηγήση πώς συνδέεται τό παρόν με τό παρελθόν και ποία θά είναι ή μορφή του μέλλοντος εις κλίμακα πανοικουμηνική. Η κυρία Μαρία Νεγρεπόντη — Δελιβάνη παρουσιάζει εις συνοπτικόν μελέτημα τās κυριώτερας και τās έγκυροτέρας θεωρίας τās διατυπωθείσας άπό του Adams Smith και ύστερον έν σχέσει με τās έξελικτικās βαθμίδας εκ τών όποίων διέρχεται πάσα οικονομία, δώσασα ιδιαιτέραν βαρύτητα εις τήν γερμανικήν ιστορικήν Σχολήν και τās σχετικās άπόψεις του Colin Clark και W. Rostow.

Άν όμως, άντι συγκρίσεων και άντιπαραβολών μερικωτέρων δοξασιών και προσπάθειάς άνευρέσεως τών έμπεριχομένων εις εκάστην μερικωτέρων δοξασίαν ψηγμάτων άπολύτου άληθείας, κατεβάλλετο μείζων προσπάθεια άναλυτικωτέρου και συστηματικωτέρου έντοπισμοϋ τών αίτιων, τά όποία έπιβάλλουν εκάστοτε νά προσλαμβάνη ή έξελικτική θεωρία αύτήν ή εκείνην τήν μορφήν, τά πορίσματα του μελετήματος ένδέχεται νά μη ήσαν διάφορα, ίσως όμως νά είχε διαφανή έναργέστερον, ύπό τήν πίεσιν τίνων δυνάμεων έρμηνεύεται εκάστοτε τό παρελθόν και έπισκοπεΐται τό μέλλον.

Δ. Μ.

G. D' Eichthal: «Η Έλλάς του 1833 — 35» Μετάφρασις βασικού κειμένου Δ. Βικέλα, εισαγωγή, σχόλια, μετάφρασις Γ. Μίρκου, σχήμα 24ον, σελίδες 130. Τιμή δρχ. 120. Πλέον ταχυδρομικών δι' έπαρχίαν δραχμαί 5.

Εις τήν σειράν «Ιστορικών, οικονομικών και κοινωνικών άρχείων», διά πρώτην φοράν κυκλοφοροϋν μεταφράσεις και άναδημοσιεύσεις — με σχόλια ειδικών συνεργατών — σπανίων, έργων, άφορώντων τήν οικονομικοκοινωνικήν ζωήν τής Έλλάδος, ίδια κατά τόν 18ον και 19ον αϊώνα. Ηδη έτέθη εις κυκλοφορίαν τό πρώτον έργον τής έν λόγω σειράς. Πρόκειται διά τό περίφημον «Ημερολόγιον του G. D' Eichthal», που μεταφράσθη τόν προηγούμενον αϊώνα ύπό του Δ. Βικέλα.

Ό Γάλλος φιλέλληνας G. D' Eichthal κατέφυγεν ως πολιτικός φυγάς εις τήν Έλλάδα και παρέμεινεν εις αύτήν όλόκληρον τήν περίοδον 1833 — 1835. Κατά τήν παραμονήν του εις τήν μόλις τότε άπελευθερωθείσαν χώραν μας έτήρησεν ήμερολόγιον εις τό όποιον έσημείωσεν έντυπώσεις άπό τήν Έλλάδα, γεγονότα άφορώντα ίδια τήν πολιτικήν ζωήν του Έθνους μας, τρέχοντα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα κλπ.

Τό ως άνω πολύτιμον έργον έπανεκδίδεται (ως τό μετέφρασεν ό Δ. Βικέλας) συμπληρωμένον ύπό του Γ. Μίρκου α) με σχετικήν εισαγωγήν διά τήν πολιτικοοικονομικήν κατάστασιν τής Εύρώπης κατά τό 18ον και 19ον αϊώνα, β) με τās άποσταλείσας έξ Άθηνών πρός Γαλλίαν και άφορώσας τήν έν Έλλάδι κατάστασιν, έπιστολάς του G. D' Eichthal — ως τās έδημοσίευσεν τόν προηγούμενον αϊώνα ό Queux de Saint Hilaire — και γ) με έκάτον περίπου σημειώσεις — σχόλια κυρίως οικονομικής φύσεως.

Τό έργον τούτο άποτελεί τό πρώτον μιάς σειράς παρομοίας μορφής εργασιών που

ἐλπίζεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὅτι θὰ παρουσιάσουν δημιουργοῦντες οὕτως ἕνα ἀξιόλογον ἀρ-
χεῖον οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας πού σήμερα, ὡς γνωστόν, εἶναι
ἀνύπαρκτον.

I. Θ. Μ.

Κωνσταντίνου Ἰατροῦ: «Μηχανολογιστικὴ ὀργάνωσις μεγάλων ἐπιχειρήσεων»,
Ἄθηναί, Πανεκδοτικὴ, 1968

Ὁ κ. Κων. Ἰατροῦ, προϊστάμενος τοῦ Λογιστηρίου τοῦ ΟΓΑ, εἰδικῶς μετεκπαιδευ-
θεὶς εἰς λογιστικὰ θέματα εἰς Η.Π.Α., ἐκυκλοφόρησε μελέτην του ἐκ 210 σελίδων μὲ τὸν τί-
τλον «Μηχανολογιστικὴ ὀργάνωσις μεγάλων ἐπιχειρήσεων», ἡ ὁποία ἀποκτᾶ σήμερον ἰδι-
αίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐν ὄψει διευρύνσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου συστή-
ματος.

Ὁ συγγραφεὺς, προϊστάμενος τοῦ Λογιστηρίου τοῦ ΟΓΑ, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν πρώτων
ἐφήρμοσε τὸ μηχανολογιστικὸν σύστημα εἰς τὴν χώραν μας μὲ λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτε-
λέσματα, εἶναι εἰς θέσιν, λόγῳ καὶ τῆς θεωρητικῆς καταρτίσεώς του καὶ τῆς κτηθείσης εἰς
τὴν πρᾶξιν πείρας του, νὰ προβάλῃ μὲ ἀκρίβειαν τὸ νέον σύστημα. Καὶ ἐπιτυχᾶνει τὸν
σκοπὸν του. Διότι ἡ μελέτη του, ἀπλή, μεθοδική, πρακτικῶς ἐφαρμόσιμος, παρέχει εἰς
τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν Λογιστικὴν τῶν μεγάλων Ὑποστηρίξεων, Τραπεζῶν καὶ ἐν γένει
ἐπιχειρήσεων τὸ ἀπαραίτητον ὕλικόν πρὸς ἐνημέρωσίν των ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς τεχνικῆς
εἰς τὸν τομῆα τῆς Λογιστικῆς κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν, ὥστε νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμο-
γὴν ἐπιτυχῶς ἡ πρακτικὴ Λογιστικὴ διὰ μηχανῶν, ἡ ἄλλως ἐπινοηθεὶς Μηχανολογι-
στικὴ. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπὶ 30ετίαν ὑπηρεσία του εἰς μεγάλην Τράπεζαν καὶ αἱ δημοσιευθεῖσαι
προηγούμενως ἐργασίαι του ἐπὶ τῆς Λογιστικῆς τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἀποτελοῦν ἐπὶ
πλέον ἐφόδια διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ μεγάλο ἄλμα, νὰ καταρτίσῃ καὶ νὰ δημοσιεύσῃ
τὴν ὑπὸ κρίσιν νέαν ἐργασίαν του.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Ἰατροῦ διαίρεται εἰς τέσσαρα κεφάλαια ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον
πραγματεύεται τὴν συνεργασίαν ἀνθρώπου καὶ μηχανῆς καὶ περιγράφει τὰς συγχρόνους
κατευθύνσεις τῆς Λογιστικῆς, θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς. Τὸ δεύτερον, ἀσχολεῖται μὲ τὴν
χρησιμότητα τῶν μηχανῶν λογιστικῆς καὶ περιγράφει τὴν λειτουργίαν καὶ χρησιμότητα
τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων μηχανῶν παντὸς εἶδους. Εἰς τὸ τρίτον ἀναλύεται ὁ τρόπος ἐφαρ-
μογῆς ἐν τῇ πράξει ὀλοκληρωμένων μηχανολογιστικῶν συστημάτων, περιγράφονται δὲ δύο
βασικὰ παραδείγματα πού ἀφοροῦν τὸ μὲν πρῶτον, μίαν τράπεζαν καὶ τὸ δεύτερον ἕνα
ὀργανισμὸν ὅπως ὁ ΟΓΑ. Τέλος εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον παρέχονται στοιχεῖα ἐκ τῆς
συγχρόνου λογιστικῆς πρακτικῆς, ἰδιαιτέρως δὲ προβάλλεται προσχέδιον λογιστικοῦ σχε-
δίου Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς μὲ ταξινόμησιν καὶ ἀνάλυσιν τῶν ἐπὶ μέρος λογαριασμῶν, ὡς
καὶ ἀπόσπασμα λογιστικοῦ σχεδίου τοῦ ΟΓΑ πρὸς πλήρη ἐνημέρωσιν τῶν λογιστῶν πού
θὰ κληθῶν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ μηχανολογιστικὸν σύστημα. Δεδομένης τῆς οικονομικῆς σημα-
σίας τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ μηχανολογιστικὸν σύστημα εἰς τὰς συγχρόνους ἐπιχειρήσεις καὶ τῆς
ἀλματώδους ἐξελίξεως τῆς τεχνικῆς ἐπὶ τοῦ συστήματος τούτου, ἡ μελέτη τοῦ κ. Ἰατροῦ
ἀποκτᾶ σήμερον ἰδιαιτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν διανύουσαν τὸ στάδιον τῆς οικονομικῆς ἀνα-
πτύξεως Ἑλλάδα, καὶ συμβάλλει σημαντικῶς εἰς τὴν ἐνημέρωσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, γνω-
στοῦ ὄντος ὅτι ἠλλείπουσαν τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν νέων συστη-
μάτων λογιστικῆς εἰς τὰς ὁλοπῶς δημιουργουμένας μεγάλας ἐπιχειρήσεις.

Π. Η. Τ. ...s

Κωνσταντίνου Ἀ. Καλόγρη: «Ἡ ποσοτικὴ καὶ ἡ ποιοτικὴ ἀνάλυσις εἰς τὴν
σύγχρονον οικονομικὴν ἐπιστήμην», Ἄθηναί, 1967 (ἀνάτυπον), σελ. 50.

Εἰς τὸν χώρον τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν πᾶσα περὶ τῆς μεθόδου συζήτησις ἐμπνέει
κατ' ἀρχὴν πολλὰς ἐπιφυλάξεις. Βεβαίως, εἰς τὸ βασίλειον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, μετὰ τὸ
νέον ὄργανον τοῦ Βάκωνος καὶ τὴν μεθοδολογικὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Καρτεσιῶ, ἐπηκολούθησ

πλουσιωτάτη ἀνθρσις καὶ καρποφορία, ἀποδείξασα ὅτι ἡ σκέψις κατέστησεν ἀντικείμενον τὴν σκέψιν διὰ νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸν τιτάνιον ἄθλον τῆς τιθασεύσεως τῆς πραγματικότητος. Εἰς τὸ πεδίου ὅμως τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σοφιστῶν ἀκόμη αἱ γνωσοθεωρητικαὶ ἀντιδικαίαι, ἐπιταθεῖσαι εἰς βαθμὸν ἀφόρητον κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπαν ἢ εἰς οὐδὲν ἄλλο κατέληγαν, εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν παροχὴν ἐξηγήσεων παραλλασσοῦσης εὐρηματικότητος περὶ τῶν αἰτίων, τὰ ὅποια δὲν ἐπέτρεπαν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν νὰ καθυποτάξῃ εἰς τὴν βουλευτικὴν τοῦ ἐνέργειαν τὴν φορὰν ἢ τὸν ρυθμὸν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων.

Τοιαῦται γνωσοθεωρητικαὶ σκιαμαχίαι τείνουσαι νὰ δικαιολογήσουν τὸν σπινθηροβόλον ἀφορισμὸν Γάλλου θεατρικοῦ συγγραφέως, εἰπόντος ὅτι πάρα πολλοὶ μελετητὰ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, διατὶ τὰ γεγονότα δὲν ἐξειλίχθησαν συμφώνως πρὸς τὰς προβλέψεις των, εὐλογον ἦτο νὰ ἐμπνεύσουν δυσπιστίαν ὡς πρὸς τὴν νομιμότητα καὶ τὴν ἐγκυρότητα προθέσεων καὶ ὑποθέσεων δημιουργήσασαι χάος καὶ σύγχυσις, ἐκ τῆς ὁποίας μόνον ὠφελή- μῆνοι ἀπέμειναν οἱ ἔρασιτέχνη καὶ ταχυδακτυλοῦργοι.

Μετὰ τὸν δεύτερον Παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν διάσπασις τοῦ ἀτόμου ἢ ἐκλέπτυν- σις ἐπιστημολογικῶν γενικεύσεων καὶ φιλοσοφικῶν συλλήψεων ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐπι- βλητικότητα καὶ τὴν τρομακτικότητα σειρᾶς καινοφανῶν προβλημάτων ἤγαγε τελικῶς, ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν δραστικωτέραν μεταξὺ αὐτῶν, τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν εἰς γενικὴν ἀναθεώρησιν ἀξιών, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἀγῶνων ὀμφαλοσκοπήσεων καὶ τῆς ὀριστικῆς στροφῆς πρὸς τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰς ἀκριβεῖς πρακτικὰς σκοποθετήσεις. Ἡ στροφὴ αὕτη, γνωστὴ ὡς κεύσισα ἢ ἐπαναστάσις, ἀπηλευθέρωσε τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς βαρυδοῦτου ἀπεραντολογίας, ἐχώρισε τὰ πρόβητα ἀπὸ τὰ ἐρίφια, ἦτο τὰς ἀληθεῖς ἀπορίας ἀπὸ τὰς κατὰ συνθήκην συλλογιστικὰς σχοινοβασίας καὶ παρεσκεύασε τὸ ἔδαφος διὰ τὸν ἐκσυγχρονισμὸν προβλη- μάτων καὶ μεθόδων ἐρεύνης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιτεύξεων τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ὡς ἐξεδηλώθησαν εἰς ὅλην τὴν κλίμακα τοῦ ἐπιστητοῦ.

Ἐπὶ τὸ πρῖσμα τῆς κεύσισα ἢ ἐπαναστάσεως καὶ ἡ παλαιὰ ἀντιδικαίαι περὶ τῆς μεθόδου, εἰς τὰς καλυτέρας τῶν περιπτώσεων μὴ ὑπερβαίνουσα πρότερον τὰ ὄρια παιγνίου διανοητικῆς δεξιότητις ἀπέκτησε οὐσιαστικὸν περιεχόμενον ὀρίζουσα πλεόν τὸ πεδίου, ὅπου ἐκ τῆς διασταυρώσεως δοκίμων ἐρευνητικῶν σχημάτων καὶ εὐσταθῶν ἐρευνητικῶν μεθοδεύσεων διαμορφοῦται ὁ ὀρθὸς τρόπος προσπελάσεως τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, ἐπιστημαίνεται τὸ δυνάμενον ἐκάστοτε νὰ ἀναμένεται ποσοστὸν ἀξιοπιστίας καὶ ὑποδηλοῦται ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις θὰ καταστῇ ἀποτελεσματικωτέρα ἢ συνειδητὴ ἐπέμβασις ἐπὶ τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας ἢ ἡ διατύπωσις ὀρθῶν προβλέψεων. Ὁ κ. Καλόγρης διαθέτων τὸν ἀναγκαῖον θεωρητικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ θέλων ἴσως νὰ καταστήσῃ σαφές ὅτι σήμερον ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστῆμη ἀνέτως δύναται νὰ προβληματίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν της, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἀποφεύγει νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν μάχην τῆς Γνώσεως, διὰ τοῦ μελετήματός του «Ἡ ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ ἀνάλυσις εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν ἐπιστήμην», ποῖοι δυνάμει ἔδρασαν, ὥστε ἡ ἀγνος σκιαμαχία τοῦ παρελθόντος αἰῶνος περὶ τῆς προ- τιμήσεως τῆς ἐπαγωγῆς ἢ τῆς ἀπαγωγῆς νὰ ἐξελιχθῆ εἰς μεγαλειώδη τιτανομαχίαν ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς ὁποίας, εἰς σοβαρὸν ποσοστὸν, θὰ ἐξαρτηθῆ ἢ ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔχῃ νὰ ἐπι- δεῖξῃ προσεχῶς καὶ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ πεδίου ἄθλον δυνάμενον νὰ συγκριθῆ ἢ μὴ τῆν κατὰκτησιν τοῦ διαστήματος, τουλάχιστον μὲ τὴν διάσπασις τοῦ φράγματος τοῦ ἤχου.

Καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ κ. Καλόγρης ἐκινήθη μετὰ τοσαύτης ἀνέσεως καὶ σταθερότη- τος ἐν μέσῳ φοβερῶν συμπληγᾶδων, χωρὶς μάλιστα νὰ περιπέσῃ εἰς τὸ σύνθηρες παρ' ἡμῖν ἀμάρτημα τῆς ἀπυθνήμων οἰήσεως, ὠθοῦσης εἰς ἀκρίτους περιγραφάς, προσδίδει τὸ μέτρον τῆς εὐσυνειδησίας του καὶ τῆς παιδευτικῆς ἀξίας τοῦ αὐστηροῦ ἐπιστημονικοῦ του- λογισμοῦ.

Δ η μ. Γ. Κ α λ ο δ ο ύ κ α : «Η ανάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ χρηματοδοτικοῦ συστήματος κατά τὴν περίοδον 1956 - 1966», Ἀθήναι, 1967 (ἀνάτυπον), σελ. 41.

Ἄν καὶ ὁ συγγραφεὺς, διακεκριμένος οἰκονομολόγος καὶ βασικὸν στέλεχος τοῦ τμήματος μελετῶν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ἀποφεύγει νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ποσοτικά δεδομένα ἢ νὰ χαραξῇ τὸ πλαίσιον τῶν εὐκαιῶν λύσεων, περιοριζόμενος εἰς ἀπλὴν φωτογραφικὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικότητος μετὰ παρεμβολῆς ἐπεξηγηματικῶν ὑποτίτλων, ἡ ἐργασία του εἶναι ἱκανὴ νὰ προκαλέσῃ ἰσχυρὰν δόνησιν λόγῳ τῆς εὐγλωττίας τοῦ συσσωρευθέντος στατιστικοῦ ὕλικου καὶ τῆς ὑποβλητικῆς μαρτυρίας τῶν ἐμπεριεχομένων διεθνῶν συγκρίσεων. Ἐξ ὅσων στοιχείων παρατίθεται προκύπτει ἀβιάστως ὅτι ἡ ἔθνικὴ μας οἰκονομία πάσχει ἐκ μῆς ἐκ πρώτης ὄψεως παραδόξου ἀντινομίας, μαστιζομένη συγχρόνως ἀπὸ ἑλλειψιν κεφαλαίων καὶ ἀπὸ ἀδυναμίαν ἀπορροφήσεως τῆς συγκεντρουμένης εἰς τὰς Τραπεζὰς ἀποταμιεύσεως. Εἰδικότερα δέ, ἐκδήλωσις τῆς βασικῆς ἀντινομίας θὰ ἦδύνατο νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ πολλακίς ἐντοπισθεῖσα ἐλαττωματικὴ διάρθρωσις τοῦ χρηματοδοτικοῦ συστήματος τῆς χώρας, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ὑπερτροφικὴν Τραπεζικὴν πτέρυγα καὶ πλήρη ἀνυπαρξίαν ἢ ἀτροφικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μηχανισμῶν τῶν ὑπηρετούντων τὰς μακροπροθέσμους τοποθετήσεις ὡς εἶναι ἡ κεφαλαιαγορά, οἱ ὄργανισμοὶ ἰδιωτικῆς ἀσφαλίσεως καὶ αἱ ἐταιρεῖαι ἐπενδύσεων. Ὁ συγγραφεὺς, μὴ θέλων νὰ ἀνατάμῃ τὸ φαινόμενον, ἀναφέρει πρὸς παρηγορίαν ὅτι παρὰ τὴν πανθομολογουμένην διαρθρωτικὴν ἐλαττωματικότητα αἱ ἀνάγκαι τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εὔρον τρόπον νὰ ἱκανοποιηθοῦν διὰ τῆς σιωπηρᾶς μεταβολῆς τοῦ λειτουργικοῦ ρόλου τῶν Τραπεζικῶν ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀντὶ νὰ προμηθεύουν μόνον κεφάλαια κινήσεως χρηματοδοτοῦν καὶ τὴν διενέργειαν ἐπενδύσεων, ἐπιτευχθέντος τελικῶς ποσοστοῦ συμμετοχῆς τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων εἰς τὴν διαδικασίαν σχηματισμοῦ παγίου κεφαλαίου.

Ἄλλὰ δυστυχῶς ἡ διὰ ἀναπληρώσεως ὑπερκέραισις ὠρισμένων ἀρνητικῶν συμπτωμάτων δὲν ἰσοδυναμεῖ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μὲ ἄρσιν τῆς ἀντινομίας καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως νομιζομεν ὅτι εἶναι μᾶλλον πρόχειρος ἢ ἐν σελίδι 35 ἀπόφανσις ὅτι τὰ ἐπιτόκια παρ' ἡμῖν εὐρίσκονται εἰς ἐπίπεδα συναγωνιστικά μὲ τὰ ἰσχύοντα εἰς ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας ὡς καὶ ἡ ἐν σελίδι 40 ἀκροθιγῶς διατυπομένη ὑπόψια ὅτι δὲν τηροῦνται ὡς πρὸς τὸν προσανατολισμὸν τῶν νέων ἐπενδύσεων αἱ ὑπαγορευόμεναι ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀναπτύξεως προτεραιότητες, λόγῳ ἀνεπαρκείας καταλλήλων ἐπιχειρηματικῶν φορέων. Διότι ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι διατὶ δὲν ὑπάρχουν κατάλληλοι ἐπιχειρηματικοὶ φορεῖς διὰ τὴν πραγματοποίησιν μεγάλων βιομηχανικῶν πρωτοβουλιῶν, ἀλλὰ διατὶ δὲν δημιουργοῦνται καὶ παρ' ἡμῖν ὡς ἐδημιουργήθησαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς γῆς, αἱ ὁποῖαι ὑπερέβησαν τὸ στάδιον τῆς ὑπαναπτύξεως.

Δ. Μ.

Ἐκδοσις τοῦ Κέντρου Προγραμματισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν Ἑρευνῶν : «Ἡ ἑλληνικὴ ἀλίεια» (δυνατότητες καὶ προοπτικαὶ ἀναπτύξεως), Ἀθήναι, 1968, σελ. 282.

Ἡ ἐκπόνησις τῆς μελέτης ταύτης εἶχεν ὡς σκοπὸν κυρίως : α) τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς, μεταφορᾶς, συντηρήσεως καὶ καταναλώσεως ἀλιευμάτων καὶ τὴν διερεύνησιν τῶν αἰτίων αὐτῶν, β) τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὑφισταμένων καὶ μελλοντικῶν ἀναγκῶν εἰς ἀλιεύματα, γ) τὴν ἐξέτασιν τοῦ βαθμοῦ ἀποδοτικότητος κεφαλαίου ἀλιευτικῶν τιῶν ἐπιχειρήσεων ἐν συγκρίσει πρὸς διαφόρους γεωργικὰς καὶ κτηνοτροφικὰς τοιαύτας καὶ δ) τὴν ἐπεξεργασίαν προτάσεων ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς καὶ ἐπιδιώξεις τῶν διαφόρων τομῶν ἀλιείας καὶ ἰχθυοτροφίας.

Τὰ βασικὰ προβλήματα τοῦ κλάδου, εἶναι : ἡ χαμηλὴ παραγωγικότης καὶ τὸ συνεπιεῖα ταύτης ὑψηλὸν κόστος· τὸ χαμηλὸν εἰσόδημα· ἡ συνεχῆς μείωσις τοῦ ἀλιευτικοῦ δυναμικοῦ· τὸ πλημμελὲς σύστημα μεταφορᾶς καὶ συντηρήσεως ἀλιευμάτων· αἱ δυσμενεῖς συνθήκαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ἰχθυερῶν καὶ ὑποπροϊόντων ἀλιείας· ἡ ἑλλει-

φισ Ικανοποιητικής διοικητικής οργάνωσης του κλάδου και η παντελής έλλειψις επαγγελ-
ματικής εκπαίδευσης των αλιέων και άλιευτικής έρευνας.

Τά προτεινόμενα μέτρα διά την ανάπτυξιν τής άλιείας αναφέρονται εις διαρθρωτι-
κάς και οργανωτικές μεταβολάς, εις την διαγραφην των αναγκαίων ενεργειών, καθώς και
εις τον καθορισμόν των κριτηρίων διά την εφαρμογήν τής προσηκούσης άλιευτικής πολιτι-
κής. Ειδικώτερον προτείνεται ή λήψις των άκολουθών μέτρων προς τον σκοπόν δημιουργί-
ας των οικονομικών, οργανωτικών και θεσμολογικών τάσεων διά την εξασφάλισιν των
άπαραιτήτων πλαισίων μακροχρόνιου αναπτύξεως τής άλιείας : Προσφορά δανειακών κεφα-
λαίων υπό ευνόικους όρους· μεταβολή τής διαδικασίας χορηγήσεως δανείων, ήτις ν' ανταπο-
κρίνεται προς τας ίδιομορφίας του κλάδου· μείωσις των δασμών εισαγωγής ειδών άλιευτι-
κού και ναυτιλιακού έξοπλισμού σκαφών· άποσυμφόρησις του πληθωρικού άλιευτικού δυνα-
μικού εντός των έθνικών ύδάτων, διά τής βαθμιαίας διακοπής τής λειτουργίας των όρια-
κών επιχειρήσεων και τής επέκτάσεως τής άλιείας εις περιοχάς εκτός τής 'Ελλάδος· προσ-
φορά κινηήτρων διά την ανάπτυξιν νέων κλάδων άλιείας (τόνου, γαρίδας, βακαλάου κλπ.),
ύδατοκαλλιέργειας (πεστροφών, όστρέων, μυτίλων κλπ.) και βιομηχανίας ίχθυερών· θέσπι-
σις κινηήτρων δυναμένων να παρακινήσουν εις την συγχώνευσιν ή σύμπραξιν μικρών έπι-
χειρήσεων, με σκοπόν την διά κοιηής προσπάθειάς αύξησιν τής παραγωγικότητός των·
καθιέρωσις κατωτάτης τιμής παρεμβάσεως δι' ώρισμένα άλιεύματα.

Διά την αύξησιν του μέσου ρυθμού τής παραγωγικότητος του κλάδου, ύποδεικνύε-
ται — εκτός τής αξιοποίησεως των ύφισταμένων δυνατοτήτων βελτιώσεως τής παραγωγι-
κότητος εις τους επί μέρους τομείς άλιευτικής έκμεταλλεύσεως (παράκτιος και μέση άλιεία) —
και ή αναδιάρθρωσις τής άλιευτικής παραγωγής προς όφελος των τομέων ύψηλής παρα-
γωγικότητος (άλιεία γαρίδας εις ξένα ύδατα, πεστροφοκαλλιέργεια κλπ.).

Η αναδιάρθρωσις τής άλιευτικής παραγωγής επιβάλλεται και εκ τής ανάγκης όπως
αυτη ανταποκριθῆ προς τας ανάγκας του εύρύτερου καταναλωτικού κοινου και τής
βιομηχανίας.

Περαιτέρω — και ειδικώτερον όσον άφορᾷ τον σημαντικώτερον κλάδον τής μεγάλης
άλιείας — ύποδεικνύονται ή εξασφάλισις, δι' ειδικής συμβάσεως, του δικαιώματος άλιείας
έλληνικών σκαφών εις ξένα ίχθυοβριθή πεδία και ή επιδίωξις άποκτήσεως άλιευτικής βάσεως
εις ξένους λιμένας. Επίσης προτείνονται : ή μελέτη δυνατοτήτων παραγωγής υπό ευνόικους
όρους άλιευμάτων ζητουμένων από ξένας άγοράς, ή συνεργασία μετά τής Ε.Ο.Κ. προς
ρύθμισιν των άγορών και άποφυγήν συναγωνισμού εις τας διαμορφουμένας τιμάς, υπό συν-
θήκας όμαλης διοχετεύσεως των άλιευτικών προϊόντων μας εις τας διαφόρους άγοράς και ή
συγκρότησις μεγάλων μονάδων μεταποίησεως άλιευμάτων.

Διά την διεύρυνσιν τής καταναλώσεως άλιευμάτων συνιστάται ή οργάνωσις ψυκτικής
άλλύσεως διά την προώθησιν των εις τό έσωτερικόν τής χώρας και ή διάδοσις των πλεονε-
κτημάτων των ίχθύων και άλλων άλιευτικών προϊόντων από θρεπτικής και ύγιεινής
άπόψεως.

Εις τὰ ειδικά κεφάλαια τής εν λόγω μελέτης τονίζονται αι ανάγκαι άναπροσαρμογής
τής άλιευτικής νομοθεσίας μας και αναπτύξεως τής άλιευτικής έρευνας και επαγγελματικής
εκπαίδευσεως και ύποδεικνύονται θεσμικαι μεταρρυθμίσεις προς βελτίωσιν των λειτουργικών
πλαισίων του ύφισταμένου Κρατικού (Διοικητικού) φορέως τής άλιείας.

Η ένδιαφέρουσα αυτή έρευνα του Κ.Ε.Π.Ε. επί τής διαρθρώσεως και τής άποδοτι-
κότητος τής 'Ελληνικής Άλιείας εις τὰ πλαίσια τής όλης οικονομίας μας, είναι αναμφιβόλως
χρήσιμος, τόσον διά σκοπούς προγραμματισμού όσον και γενικώτερον διά τους άπασχο-
λουμένους με την διερεύνησιν των προβλημάτων του τομέως τής άλιείας.

H. M. E.

Ἄνδρᾶ Γ. Λαίμοῦ : «Τὸ ναυτικὸν τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων». Ἀθήναι, 1967, τόμος Α΄.

Μερικευμένη, ἀπὸ πρώτη ὄψη, ἱστορία φαίνεται τὸ νέο βιβλίον τοῦ Ἄνδρᾶ Γ. Λαίμοῦ. Καί εἶναι ὡς ἓνα σημεῖον. Ὁ συγγραφεὺς ἱστορεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἐμπορικῆς μας Ναυτιλίας, ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους ὡς τὴ σημερινὴν ἐποχὴν. Μὲ στοιχεῖα παρμένα ἀπὸ τὶς πηγές, ἄφθονα καὶ συνθετικὰ χρησιμοποιοιμένα, κατὰ τρόπο σαφῆ, εὐληπτο, σὲ γλῶσσαν καὶ ἔκφραση δουλεμένη.

Ἡ σημασία τοῦ ἔργου του ὁμως ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ μερικοῦ, εἶναι γενικώτερη. Πρῶτον, ἐπειδὴ φανερώνει ὅτι «τὸ ναυτικὸν θαῦμα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ἔπαθλον ἑνὸς μεγαλειώδους ἀγῶνος εἰς τὸν ὅποιον ἔλαβον μέρος ὅλαι αἱ γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερον». Δεύτερον, ἐπειδὴ οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ περιπέτειες τῆς ναυτιλίας εἶναι συνάρτησις τῶν ἔθνικων ἀγῶνων καὶ περιπετειῶν. Ἔτσι, ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ ἱστορήσις τῆς, συνάπτονται μὲ τὴν ὅλην ἔθνικὴν ἱστορίαν. Ὅποιος μαθαίνει τὴν μῆν, μαθαίνει κ' ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν ἄλλην. Τρίτον τέλος, ἐπειδὴ δείχνει τὴν βαρύτητα τοῦ ναυτικοῦ παραγόντος στὴν ἀνθρώπινον ἀνάπτυξιν : «Χάρις εἰς τὸν ναυτικὸν των οἱ Ἴωνες ἐφιλοσόφησαν πρῶτον εἰς τὸν κόσμον, οἱ Ἀθηναῖοι ἐδημιούργησαν τὸ “Ἑλληνικὸν Θαῦμα”, τὸν αἰώνιον πολιτιστικὸν φάρον τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ Πτολεμαῖοι ἀνέδειξαν ταχέως τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς μέγιστον κέντρον πολιτισμοῦ, οἱ Βυζαντινοὶ κατέστησαν “Βασιλεῦσάν” τὴν πρωτεύουσάν των καὶ οἱ Νεοἕλληνες συνεχίζουν τὴν ἱστορικὴν των πορείαν μὲ μεγαλυτέραν αὐτοπεποιθῆσιν».

Χωρὶς νὰ θέλη, βέβαια, νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῆς θάλασσης καὶ τῆς ναυτοσύνης, δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζῃ κανεὶς καὶ τὴν σημασίαν τῆς στεριᾶς καὶ τῶν στεριανῶν, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν βάση τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ναυτικὴν τους πορείαν. Ἀλλὰ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, πρέπει νὰ δεχθῆ τὸν προέχοντα ρόλον ποὺ ἔπαιξε καὶ παίζει τὸ ναυτικόν.

Ἐνα πρόβλημα ὁμως γεννᾷ ἐδῶ ἡ ἐποχὴ μας. Τώρα ποῦ ὅλα ἀλλάζουσι θὰ διατηρῆσιν ἡ ναυτοσύνη καὶ ἡ ναυτιλία τὸν ἀποφασιστικὸν αὐτὸν ρόλον στὴν ἀνθρώπινον πορεία ; Ἡ μὴν ἦρθε ὁ καιρὸς τῆς ἀεροπορίας καὶ τῆς ἀστροναυτικῆς ;

Τὸ ἔργο ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιτελοῦν καὶ σήμερον τὰ καράβια, μολόντι καὶ ἀεροπλάνα ἄφθονα ὑπάρχουν, καὶ πύραυλοι καὶ διαστημῆπλοια ἐπανδρωμένα ἐκτοξεύονται, δείχνει ὅτι κάθε ἀπαισιόδοξον πρόβλεψιν, εἶναι τουλάχιστον πρόωρον. Ἄλλωστε, μὴτε ξηρὰ μὴτε θάλασσα πρόκειται νὰ παύσων νὰ ὑπάρχουν, ὅσο ὑπάρχει γῆ. Οὔτε μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι βάσεις καὶ ἀφετηρίες γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσο ὑπάρχουν ἀνθρώποι, ὅπου κ' ἂν πρόκειται αὐτοὶ νὰ πᾶνε.

Σίγουρα ὁμως, μποροῦμε ἀπὸ τώρα νὰ ποῦμε, ὅτι αὔριο θὰ μιλοῦμε γιὰ τὴν κατὰκτησιν τῶν αἰθέρων, ὅπως μιλούσαμε παλιὰ γιὰ τὴν κυριαρχίαν τῶν θαλασσῶν. Καὶ ἡ ναυτικὴ ἱστορία θὰ συμπληρώνεται μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς διαστημικῆς, ὡς τὸ νέο μέγα κεφάλαιον στὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρώπινος πορείας.

Πέρα ἀπ' αὐτό, ἡ θάλασσα θὰ παραμένῃ ἓνα μεγάλο κομμάτι τῆς ζωῆς μας. Κι' ἐδῶ ἀνακύπτει ἓνα ἄλλο ζήτημα : Ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῆ ἔπιστημονικὰ καὶ συστηματικὰ, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ποὺ ἀληθινὰ θαυματουργεῖ στὸν ναυτικὸν τομέα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Κράτος, ὄχι ἀπλᾶ ἡ ναυτικὴ ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ ἡ ἀξιοποίησιν γενικώτερα τοῦ ἐναλίου πλοῦτου. Αὐτὸ δὲν ἔχει φαίνεται καλὰ συνειδητοποιηθῆ. Ἄν εἶχε, κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι γίνεται σήμερον, θὰ γινόνταν. Καλὴ καὶ ἅγια μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἰδρυση σχολῆς μαθηματικῶν στὰ Χανιά. Δὲν θὰ ἔπρεπε ὁμως νὰ εἶχε ἰδρυθῆ στὴν Κρήτη ἓνα πανεπιστημιακῆς ἀξίας Ἰχθυολογικὸν καὶ Ναυτικὸν Ἰνστιτοῦτον, ὅπου νὰ σπουδάζεται καὶ μαζὶ νὰ πραγματοποιεῖται ἡ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐναλίου πλοῦτου, μὲ ἰχθυοτροφεία καὶ μὲ ἀλιεῖα παράκτια καὶ ἀνοικτῆς θάλασσης ; Ἄν αὐτὸ γινόνταν, θὰ συνδυάζονταν ἡ παραγωγὴ μὲ τὴν μόρφωσιν καὶ ἡ μόρφωσιν μὲ τὴν ἐργασιακὴν ἀπασχόλησιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἄν μάλιστα αὐτὸν τὸν συνδυασμὸν παιδείας καὶ παραγωγῆς τὸν ἀναγάγουμε σὲ γενικώτερη κλίμακα, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητός μας, μὲ συντονισμένες προσπάθειες, τότε καὶ δωρεάν — χωρὶς ἐπιβάρυνσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ — παιδεῖα θὰ

έχουμε και παραγωγική ανάπτυξη μεγαλύτερη. Ἡ παιδεία στήν ὑπηρεσία τῆς παραγωγῆς, ἡ παραγωγή στήν ὑπηρεσία τῆς παιδείας — μαζί και τῆς ἀνθρωπιστικῆς.

Ξεχάσαμε, ὅμως. Γιά τὸ θαυμάσιο βιβλίο τοῦ Ἀνδρέα Γ. Λαιμοῦ μιλούσαμε. Τὸ ἐμπεριστατωμένο και πολυτίμητο. Μὲ τὸ γενικότερο ἐνδιαφέρον. Εἶναι ὁ πρῶτος τόμος του. Μὲ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον πρέπει ν' ἀναμένουμε και τὸν δεύτερο, πού θ' ἀνατέμνη τῆ σημερινῆ ναυτιλία μας. Αὐτὸ τὸ θαῦμα.

Μ. Δ. Κλάρας

Δ. Κ. Μαγκλιβέρα : «Τουριστική ἀνάπτυξις και δημόσιες σχέσεις». Λάρισα, 1967, σελ. 22.

Ἐνδεχομένως νὰ μὴν ἔχη δίκαιον ὁ κ. Μαγκλιβέρας ἀποφαινόμενος, ὅτι μετὰ τὴν λήξι τῶν Β' Παγκοσμίου πολέμου ἐσημειώθη ἕξαρσις τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεωδῶν, ὅλαι ὁμοῦ αἱ λοιπαὶ διαπιστώσεις του αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν ρόλον τῶν δημοσίων σχέσεων πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ τυγχάνουν παγκοίνου ἀναγνωρίσεως και εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ διαβασθῆ εὐρέως τὸ πονημάτιόν του τὸ συμπεριληφθὲν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἐκλαίκευμένων μελετῶν τῆς Ὑπηρεσίας Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως Θεσσαλίας. Διότι ἡ Κοινὴ γνώμη πρέπει νὰ πληροφορηθῆ ἐγκαίρως ποῖαι εἶναι αἱ δυνατότητες και ποῖα εἶναι τὰ ὅρια τοῦ τουρισμοῦ, τί ἀκριβῶς ἀποζητοῦν ἀπὸ ἡμᾶς οἱ ἔξνοι ἐπισκέπται μας και τί ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ τοὺς προσφέρωμεν, διὰ ποῖων μεθόδων θὰ ἡδυνάμεθα νὰ τοὺς βοηθήσωμεν νὰ ἀποκομίσουν ἐξ Ἑλλάδος ἀγαθὰ ἐντυπώσεις μεταβαλλόμενοι εἰς ζῶντας διαφημιστὰς τοῦ «προϊόντος» μας, ἀπὸ ποῖας πλάνων θὰ πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶμεν και ποῖον πνεῦμα ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιδεικνύωμεν ὡς ἄτομα και ὡς ἐθνικὴ ὁμάς ἀπέναντι τῶν διερχομένων τὰς διακοπὰς εἰς τὴν χώραν μας ἀλλοδαπῶν. Ἐπὶ ὅλων αὐτῶν τῶν θεμάτων ὁ συγγραφεὺς δίδει γενικὰς ἀλλὰ ἡλεγμένας πληροφορίας λαμβάνων πάντοτε ὑπ' ὄψιν του, τὸ κοσμοῦν τὴν προμετωπίδα τῆς μελέτης του ἀπόφθεγμα. «Ὁ τουρισμὸς σήμερα ἔχει προχωρήσει ἀπὸ τὸν ρομαντισμὸν και τὴν ἀριστοκρατίαν στὸν ὀρθολογισμὸν και τὴν δημοκρατίαν», τὸ ἐν ἄλλοις λόγοις σημαίνει ὅτι ὁ τουρισμὸς δὲν εἶναι πλεόν ἀριστοκρατικὴ ἰδιοτροπία ἢ περιπέτεια, ἀλλὰ ἀνάγκη ζωῆς πάντων ἀνεξαρτήτως τῶν ἐργαζομένων ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς τεχνολογικῆς ἐξελίξεως.

Α. Ν.

Κίτσου Ἀ. Μακρῆ : «Ἡ χειροτεχνία ἐν Θεσσαλίᾳ». Λάρισα, 1966, σελ. 25.

Ἡ «Ὑπηρεσία Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως Θεσσαλίας», πού διευθύνεται ἀπὸ τὸν κ. Δ. Μαγκλιβέρα, συμπεριέλαβε στὴ σειρά τῶν ἐκλαίκευμένων μελετῶν τῆς μιᾶς ἐργασίας τοῦ κ. Κίτσου Μακρῆ, πού ἐρευνᾷ τὴς δυνατότητες ἀναπτύξεως τῆς χειροτεχνίας τῶν Θεσσαλικῶν χωρῶν. Ἄν και ὁ συγγραφεὺς ὁμολογῆ πῶς τὸ ἔγχειρημα ξεπερνοῦσε τὴν ἀντοχὴ ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ εὐτυχισμένη σύμπτωσης ἀγάπης και ἐνημερώσεως στὸ πρόσωπό του, τὸν βοήθησαν νὰ τοποθετήσῃ τὸ πρόβλημα σωστὰ στὴς γενικὰς του διαστάσεις και νὰ ὑποδείξῃ πρακτικὰ μέτρα, πού ὅσο γρηγορότερα υἰοθετηθοῦν, ἀπὸ τὴς ἀρμόδιες ἀρχές, τόσο καλύτερα ἀποτελέσματα θὰ ἔχουμε. Γιατὶ δίχως ἐξειδίκευση τῆς παραγωγῆς κατὰ περιοχάς, δίχως αὐστηρὸν ἔλεγχον τῶν ἐξαγομένων χειροτεχνιμάτων και δίχως συστηματοποίηση τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπάθειας, ἡ χειροτεχνία τῆς Θεσσαλίας δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξελιχθῆ σὲ ὑπολογισμὸν παράγοντα τῆς τοπικῆς οἰκονομίας.

Α. Ι. Ν.

Δρος Γ. Μανουσάκης : «Αἱ γερμανικαὶ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις». Βόννη, 1967, σελ. 247, τιμὴ 15 μάρκα.

Ὁ Δρ. τοῦ Πανεπιστημίου Βόννης Γ. Μανουσάκης ἐξέδωσε ἕνα χρήσιμο βιβλίον γιὰ ὅλους ἐκείνους, πού εἶναι ἐντεταλμένοι νὰ βοηθοῦν και νὰ συμβουλεύουν τοὺς ἐργαζομένους

στή Δυτική Γερμανία συμπατριώτες μας, είτε πρόκειται για υπαλλήλους τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, είτε για κοινωνικούς λειτουργούς, είτε για διερμηνεῖς, είτε, τέλος, για ὁποιοσδήποτε ὀργανώσεις με κοινωνική ἀποστολή. Ὁ συγγραφέας ἐκθέτει τὸ καθεστῶς τῶν γερμανικῶν ἀσφαλίσεων με κάθε σαφήνεια, συστηματικότητα καὶ ἐπαγωγικότητα, πού τὸ βιβλίον εἶναι προσιτὸ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Ἕλληνα ἐργάτη στῆ Γερμανία. Συνδυάζει τὴν πρακτικὴ ὠφέλεια με τὸ θεωρητικὸ ἐνδιαφέρον. Γι' αὐτὸ εἶναι χρήσιμον καὶ γιὰ κείνους, πού ἀπὸ ἐπιστημονικούς ἢ σπουδαστικούς λόγους εἶναι ὑποχρεωμένοι ἢ θέλουν νὰ γνωρισθοῦν με τὸ προοδευτικὸ σύστημα τῶν γερμανικῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον πρῶτα ἀπ' ὅλα θεραπεύει μιὰ ἐπίκαιρη ἀνάγκη κι' ἔτσι πληρῶνει ἕνα αἰσθητὸ κενό.

I. Θ. Μ.

Μενελάου Παγουλάτου: «Ἡ σύμβασις ναυλώσεως». Ἀθήναι, 1966, σελ. 198.

Πρόκειται περὶ νομικῆς ἐργασίας ἐκλαϊκευτικῆς κατευθύνσεως προωρισμένης νὰ παράσῃ χρήσιμους καὶ ἀσφαλεῖς πληροφορίες εἰς πάντα σέξιν ἔχοντα με τὰς θαλασσίας μεταφοράς. Ἐκκινῶν ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς συμβάσεως ναυλώσεως, ὡς αὕτη ἔχει διαμορφωθῆ παρ' ἡμῖν, ὁ συγγραφεὺς παρέχει γενικὴν ἀποψιν τῶν βασικῶν ἐνοιῶν καὶ μηχανισμῶν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, ἀναλύων μετὰ λακωνικῆς ἐπιγρμματικότητος καὶ περισσής ἀκριβολογίας πολυπλόκου ἐννόμου σχέσεως χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμήν νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸν προσανατολισμὸν τῆς προσπάθειάς του, ὡς ἐξυπηρετικῆς τῶν ἀναγκῶν τῆς καθημερινῆς ναυτιλιακῆς πράξεως. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου του ἀναφέρεται γενικῶς εἰς τὴν σύμβασις ναυλώσεως ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν λοιπῶν μορφῶν ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πλοίου, ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον, ἀναπτύσσονται λεπτομερέστερον τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐδικωτέρας ὑποχρεώσεις ἐκάστου ἀντισυμβαλλομένου. Τὰ στοιχεῖα ἐξατομικεύσεως, πρωιμότητος καὶ καταλληλότητος τοῦ πλοίου, αἱ περὶ ναύλου συμφωνίαι, οἱ ἰσχύοντες ἐν σχέσει πρὸς τὸ φορτίον καὶ τὴν στοιβασίαν αὐτοῦ κανόνες, τὰ ἐκ τῆς μὴ ἐγκαίρου φορτώσεως ἢ ἐκφορτώσεως γεννώμενα προβλήματα, εὐρίσκουν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν εὐρείαν ἀνάπτυξιν καὶ προετοιμάζουν τὸν ἀναγνώστην διὰ τὴν παρακολούθησιν δυσχερεστάτων τινῶν θεμάτων ὡς τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τὸν τίτλον: ἀνώμαλος ἐξέλιξις τῆς ἐκ συμβάσεως ναυλώσεως συνιστωμένης σχέσεως.

H. M. E.

Γεωργίου Ρωμανιά: «Μία προσπάθεια ἐννοιολογικῆς ἀνατομῆς τῆς παραγωγικότητος». Ἀθήναι, 1966 (ἀνάτυπον), σελ. 29.

Πρόκειται περὶ ἀξιολόγου ἐργασίας ἐρευνούσης ἀπὸ ἐννοιολογικῆς, μαθηματικῆς καὶ ἐμπειρικῆς ἀπόψεως τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγικότητος. Ὁ κ. Ρωμανιάς γνώστης τῆς συναφοῦς βιβλιογραφίας καὶ ἐπαρκῶς μυημένος εἰς τὸν μαθηματικὸν λογισμὸν προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ διὰ τοῦ ὅρου «παραγωγικότητος» ἐκφραζόμενον μέγεθος ἵνα αἰρομένης τῆς ἐπικρατοῦσης σήμερον ἀσαφείας καταστή ἔμφανές εἰς τί ἀκριβῶς ἀποβλέπουν οἱ ἀδελφεῖπτες συνιστῶντες αὐξῆσιν τῆς παραγωγικότητος ὡς αὐταπόδεικτον προϋπόθεσιν ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς ἐν καθυστερῆσει εὐρισκομένης ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἡ μεθοδικὴ διάταξις τῆς ὕλης καὶ ἡ εὐρεία χρήσις στατιστικῶν πινάκων διευκολύνουν κατὰ πολὺ τὴν ἀνετον παρακολούθησιν τῶν θεωρητικῶν ἀναπτύξεων, αἱ δὲ ἐν κατακλείδι φιλοξενούμεναι ἐκκλήσεις ὑπευθύνων φορέων τοῦ δημοσίου βίου καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας δεικνύουν ἀξιωματικῶς πόσον ἀπτεταὶ καιρίου καὶ ἐπικαίρου θέματος, ἢ ὑπὸ τοῦ συγγραφῆως ἐπιχειρηθεῖσα διερεύνησις μολονότι ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ δεσπόσας κατὰ τὴν παρουσίαν ἀκαδημαϊκῶς τόνος θὰ ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ ἐσφαλμένον συμπέρασμα ὅτι αὕτη ἀνήκει καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑψίπετων ἀκαδημαϊκῶν ἐνασχολήσεων.

M.

αυτούς έκλεκτους ἀνήκουν ἀναμφίβολα καὶ οἱ τακτικοὶ ἀναγνώσται τοῦ Δελτίου τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων. Πρόκειται διὰ μίαν ὁμάδα προνομίωχων θνητῶν, ποὺ καταβροχθίζουν ἀνὰ δεκαπενθήμερον, ὡς λουκούλειον γεῦμα, τὰς πρώτας ἀρθρογραφικὰς σελίδας τοῦ. Ἐπίσης θὰ ἦτο ὑπερβολή, ἀλλὰ θὰ ἤμποροῦσε τηρουμένης κάποιας εὐλαβοῦς ἀποστάσεως, νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὁ ἀναγνώστης τῶν ἀρθρων τοῦ Δελτίου τοῦ Σ.Ε.Β. ἔχει ἐνίοτε τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἐντρυφῶντος εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ροῖδη.

Τὰ ἀρθρα καὶ σημειώματα αὐτὰ, ποὺ καλύπτουν μίαν πενταετίαν — τὴν τελευταίαν — εἶναι ἀπὸ τὰς γλαφυρωτέρας ἀπεικονίσεις τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς χώρας μας. Πρόκειται βεβαίως δι' ἀρθρα ποὺ ὑποστηρίζουν μίαν ὀργανωμένην καὶ ἰσχυρὰν παραγωγικὴν τάξιν, καὶ συνεπῶς συγκεκριμένα συμφέροντα. Ἀλλὰ μὲ πόσῃν προσιπᾶθειαν ἀντικειμενικότητος, μὲ πόσῃν εὐστροφίαν πνεύματος (τέτοιαν ποὺ νὰ τῆς συγχωρῆς ἐγκάρδια ἀκόμα καὶ θέσεις χωρὶς ἀσφαλὲς ἔρεισμα). Μὲ δροσιάν καὶ νεανικότητα, ποὺ θεωροῦνται (μᾶλλον ἐθεωροῦντο) ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν συντήρησιν καὶ τὰς ἀντιδραστικὰς ἐνίοτε θέσεις τῶν ἰσχυρῶν φορέων τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, οἷοι οἱ βιομήχανοι.

Αὐτὰ δὲ ὅλα ἔργον ἐνὸς φανατικοῦ (ἕνας ἐλικρινῆς ἰδεολόγος δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι φανατικὸς), ποὺ πιστεῦει εἰς τὴν βιομηχανίαν, ποὺ ζῆ μὲ τὸ ἄγχος τῆς ἐκβιομηχανίσεως τοῦ τόπου αὐτοῦ, ποὺ διέρχεται dies irae, ὅπου ἡ γραφειοκρατία, ἡ στενοκεφαλιά ἢ ἡ ἀγγραμματωσύνη, ἐμπλέκονται εἰς τοὺς, ἀσταθεῖς ἄλλωστε, πόδας τῆς ὑγιούς βιομηχανικῆς προσπάθειας. Ἔργον ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, ποὺ δὲν εἶναι βιομήχανος, καὶ δὲν ταυτίζεται μὲ ὅ,τι συνιστᾷ τὴν στενὴν ἔνοιαν τοῦ Ἑλληνοβιομηχάνου.

Ὁ κ. Ἀλέξανδρος Μπάρδας — περὶ αὐτοῦ πρόκειται — θὰ πρέπει νὰ πυρέσῃ ὅταν γράφῃ. Διότι δημιουργεῖ ἢ διότι αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ ἐκβιάσῃ δημιουργίαν. Ὁ διακεκριμένος ἀρθρογράφος τοῦ Δελτίου τοῦ Σ.Ε.Β. εἰς τὸν ἀγνὸν οἶστρον, ποὺ ὑποβάλλει ἑαυτὸν, ἀξιώνει ἀπὸ πάντας — δὲν εἶναι τάχα εὐλογον ; — νὰ λογικεύονται καὶ αὐτο-ἐλέγχωνται, ὥστε νὰ ἐνεργοῦν σωστά. Ὑπεύθυνος θεωρεῖ, δι' ὅ,τι τὸ κακόν, ὅλους τοὺς Ἑλληνας. « Ὑπῆρξαμεν οἱ Ἕλληνες — γράφει — κακοὶ — κακοὶ ὡς κατανάλωσις, κακοὶ ὡς παραγωγή ». Καὶ ἐβάλληκε διὰ τοῦ Δελτίου νὰ τοὺς ἐπηρεάσῃ ὅλους ὅτι εἶναι κακοὶ, πιστεῦων ὅτι « οὐδεὶς ἐκὼν κακός ». Εἶναι κρίμα ποὺ περιώρισε τὸν στόχον του μόνον, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Διοικήσεως. Εἶμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ εἶχε νὰ εἰπῆ πολλὰ καὶ διὰ τὴν κατανάλωσιν καὶ διὰ τοὺς παραγωγούς, ποὺ εἶναι καὶ κατανάλωσις. Ὑποστηρίζει λ.χ. ὅτι « ὡς κατανάλωσιν δὲν μᾶς ἐδίδασκε κανεὶς ὅτι χρέος μας εἶναι νὰ ἐξαντλώμεν πρῶτα τὰ προϊόντα τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας καὶ ἔπειτα τῆς ἀλλοδαπῆς ». Ἐκφράζει ἐν προκειμένῳ τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τῶν Ἑλλήνων βιομηχάνων. Διερωτώμεθα ἂν ἀντιμετώπισε ποτὲ τὴν πρόκλησιν νὰ ἀσχοληθῆ ἐκτενέστερα μὲ τὸ θέμα. Θὰ ἦτο διδακτικὸν καὶ συναρπαστικὸν διὰ τὴν καυστικὴν ἀνατόμον πένναν του. Διότι, ἀσφαλῶς, θὰ ἐχρειάζετο νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν πρῶτους τοὺς βιομηχάνους ὡς τοὺς κατ' ἐξοχὴν καταναλωτὰς ἀλλοδαπῶν προϊόντων !

Ἀνῆκει ἕνας θερμὸς ἔπαινος εἰς τὸν Σύνδεσμον Ἑλλήνων Βιομηχάνων, ποὺ ἐξέδωκεν εἰς ἰδιαιτέρον τόμον τὰς « Θέσεις τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας » καὶ ποὺ ἐγνώρισεν εἰς τὸ εὐρύτερον κοινὸν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν ἀρθρων καὶ σημειωμάτων αὐτῶν εἶναι ὁ νομικὸς του σύμβουλος κ. Ἀλέξ. Μπάρδας. Καὶ διότι ἡ δημοσία αὐτὴ ἀναγνωρίσει ἦτο ἔργον δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἐκδοσις εἶναι βιβλιογραφικῶς πολὺ ἄτιμος.

Ὁ συγγραφεὺς ἔλαβε μίαν πανηγυρικὴν ἠθικὴν ἱκανοποίησιν ἐκ μέρους τῆς νομίμου συζύγου του, τῆς βιομηχανίας, διὰ τὴν μακροετῆ ἀρμονικὴν συμβίωσιν των. Καὶ ἂς μὴ τῆς ἦτο ἀπολύτως πιστός. Ἀφοῦ εἶναι παγκοίνως γνωστὸν ὅτι μοιράζει κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ πληθωρικὸν ὡς νεανίου σφρίγος του μεταξὺ συμβίας καὶ ἐρωμένης. Εἶναι δὲ ἡ τελευταία ἢ Κοινὴ Ἀγορά. Οἱ Ἕλληνες ποὺ ἠσχολήθησαν καὶ γνωρίζουν τὰ τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς συνδέσεώς της μὲ τὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἐλάχιστα. Μετροῦνται εἰς τὰ δάκτυλα. Ὁ κ. Μπάρδας κατέχει ἴσως τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν μνηστήρων τῆς ἰδιοτύπου αὐτῆς Πηλεδότης μετὰ τὸν καθηγητὴν κ. Ἰ. Πεσμαζόγλου. Οὐδεὶς νομιζομεν ἔχει ἀσχοληθῆ συγγραφικῶς μὲ τόσῃν συχνότητι καὶ ἐνημερότητι περὶ τὸ θέμα τῆς συνδέσεως τῆς χώρας

μας με την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα. Και ούδεις έχει τόσο φανατικά μελετήσει διά να καταστήσει τὰς διατάξεις τῆς Συνθήκης τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τυπικῶν γράμμα, ζῶσαν καὶ δημιουργικὴν πραγματικότητα. Βεβαίως, ἐν συσχετίσει πρὸς τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλωστε ποῖαν ἀξίαν θὰ εἶχεν ἡ σύνδεσις ἂν δὲν συνεδύαζε καὶ δὲν συνέβαλεν εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μᾶς ἐκθύμως τὸν τόμον αὐτόν. Ἐχουν νὰ μάθουν πολλὰ ἐνῶ ταυτοχρόνως θὰ ἔχουν τὴν σπανίαν τέρψιν τῆς ἀναγνώσεως κειμένων, πού διακρίνονται διὰ δωρικὴν σκέψιν, «παγινωδῶς καὶ εὐχαριστῶς» διατυπωμένη καὶ εἰς σπανίως γλαφυρὰν καὶ σωστὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται διὰ καθαρεύουσιν εἰς τὴν ὁποίαν παρεσύρθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ γράψωμεν τὸ παρὸν ὀφειλόμενον — τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης (ὡς ἀναγνώσται τοῦ κ. Μπάρδα) ἔνεκεν, σημείωμα. W.

Καθ. Η. Α. I b e r t : «Theorie und Realität». Ἔκδ. J. C. B. Mohr, Τυβίγγη, 1964, σελ. XI + 366, τιμὴ χαρτόδετο 25,50, πανόδετο 29,50 μάρκα.

Τὸ βιβλίον ἐκδίδεται σὰν δεῦτερος τόμος τῆς Νέας Σειρᾶς «Ἡ Ἐνότητα τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν», ἡ ὁποία ἐπιδίδει τὴ δημιουργία ἐνωτικῶν σημείων καὶ τὴ διατήρησιν ἀνοικτῶν ὁρίων ἀνάμεσα στὶς οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ ἐπιστήμες καὶ περιλαμβάνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μελέτες ἀπὸ τὰ ὁριακὰ πεδία τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν. Ἡ καθιέρωσίς τῆς ὀφείλεται στὴ συνειδητοποίηση τοῦ κινδύνου, πού συνεπιφέρει ἡ ὀλοένα ἐντεινόμενη εἰδίκευση τῆς ἐπιστήμης. Στὴν πραγματικότητα δὲν πρόκειται γιὰ τὴν εἰδίκευση τῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ γιὰ τὴν εἰδίκευση τῶν ἐπιστημῶν, ἐπειδὴ ἡ ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εἰδική, γιὰτὶ παύει αὐτόματα νὰ εἶναι ἀληθινή. Κάθε ἓνας εἰδικευμένος ἐπιστήμονας, πού εἶναι ἀριστὸς στὸν κλάδου του, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἰδέα ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους, κατέχει μονάχα ἓνα κομματάκι γνώσης, ἱκανὸ ἴσως νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπίκαιρα πρακτικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀνίτητη καὶ στὴ δικιά μας συντεχνία. Ἡ ἐξειδίκευση ἔχει ὑψωθῆ σὲ ἀρετὴ ἀναμφισβήτη ἐπιστήμης ἔχει, μεταξύ τῶν ἄλλων, σὰν συνέπεια τὴν ὑπαρξὴ πλανῶν καὶ παρεξηγήσεων πάναν σὲ μεθοδολογικὰ καὶ οὐσιαστικὰ προβλήματα, εἰδικώτερα στὶς κοινωνικὰς ἐπιστήμες. Τὸ βιβλίον, μὴ συλλογὴ διαφόρων πραγματειῶν, ἔχει ἀκριβῶς σὰν σκοπὸ τὴν παρουσίασιν διαφόρων ἀντιλήψεων πάνω στὰ προβλήματα αὐτὰ, ἀντιλήψεων, πού περιστρέφονται γύρω ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ θέμα : τὴν προβληματικὴ τῆς συναγωγῆς θεωριῶν στὶς κοινωνικὰς ἐπιστήμες. Πολλὰ ἀπὸ τὶς δημοσιευμένους μελέτες ἀναφέρονται στὸ πεδίο τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ὄχι μονάχα γιὰτὶ ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ μὴ κοινωνικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἀκολούθησε μεθοδολογικὰ δικὸ τῆς δρόμου, πού μᾶς ὠδήγησε ὄχι μόνο σὲ ἀξιώλογα — ὅπως πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ — ἐπιτεύγματα ἀλλὰ καὶ σὲ μὴ σειρὰ κινδύνων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ σοβαρώτερος εἶναι ἡ ἀγνόηση τοῦ κοινωνιολογικοῦ χαρακτήρα τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων.

Τὸ βιβλίον, μὴ συμβολὴ στὴν ἐπιστημολογία ἢ ἐπιστημονικὴ λογικὴ ἢ φιλοσοφία τῆς ἐπιστήμης στὸ πεδίο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἔχει τὸ χαρακτῆρα ἐνὸς βήματος ἐλεύθερης καὶ ρασιοναλιστικῆς συζήτησης ἐπιστημονικοθεωρητικῶν ζητημάτων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξωτερικεύονται οἱ πῶς διαφορετικὲς ἀντιλήψεις, μερικὲς ἀπ' τὶς ὁποῖες μάλιστα ἀντιφάσκουν μεταξύ τους. Ὅπως λέγει ὁ καθηγητὴς Ἀλμπερτ σημασία δὲν ἔχει ἡ ταυτογνωμία ἀλλὰ ἡ μὲ τὴ λογικὴ καὶ διαλογικὴ συζήτηση δημιουργία κοινῶ μετώπου τῶν διαφόρων ἀντιλήψεων. Αὐτὸ βέβαια, προϋποθέτει τὴν ἀπουσία κάθε ἀξίωσης ἀπολυτότητας μιᾶς καὶ μόνης ἀντιλήψεως γύρω ἀπὸ μεθοδολογικὰ θέματα. Τὸ βιβλίον πράγματι υἱοθετεῖ τὴν θέση, πῶς δὲν ὑπάρχει ὀριστικὴ ἀναμφισβήτητη γνώση ἀλλὰ διάφορες ἀντιλήψεις, πού θὰ πρέπει νὰ συζητοῦνται, νὰ κρίνονται καὶ νὰ τροποποιῶνται. Ἔτσι διακηρύσσει ὁ καθηγητὴς Ἀλμπερτ στὸν πρόλογο, πού ἀναλαμβάνει κατόπιν, στὴν εἰσαγωγή, νὰ μᾶς γνωρίσῃ μὲ τὰ προβλήματα τῆς δημιουργίας θεωριῶν καὶ νὰ μᾶς προταρασκευάσῃ γιὰ τὴν κατανοήσιν τῶν ἄλλων ἐργασιῶν πού ἀκολουθοῦν. Λιγώτερες σελίδες καὶ πρὸ πάντων λιγώτερες ὑπο-

σημειώσεις (τὸ συνολικὸ κείμενο αὐτῶν τῶν τελευταίων δὲν ὑστερεῖ καὶ πολὺ ἀπ' τὸ κύριο κείμενο τῆς πραγματείας) καὶ στὴ θέση τους περισσότερη σαφήνεια καὶ καθαρότερη τοποθέτηση, θ' ἀνύψωνε τὴ σημασία τῆς ὑπηρεσίας τῆς εἰσαγωγῆς του. Μεθοδολογικὰ κείμενα εἶναι καθ' αὐτὸ δύσκολα. Ἄλλ' ἄς συγκρίνει ὁ ἀναγνώστης τὴν εἰσαγωγή μὲ τὴν πραγματεία τοῦ καθηγητοῦ Πόππερ «Οἱ σκοποὶ τῆς ἐμπειρικῆς ἐπιστήμης» γιὰ νὰ διαπιστώσῃ πῶς ἡ πραγμάτευση μεθοδολογικῶν ζητημάτων, μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ μὲ μέσα σχετικὰ ἀπλῆς παιδαγωγικο - διδακτικῆς τέχνης. Θεωρίες σὰν νομολογικὰ συστήματα, σχέσεις ἀνάμεσα στὴν θεωρία καὶ τὴν ἐμπειρία, ἐπιλογή, λειτουργία καὶ κατανόηση, προβληματικὴ τύπων καὶ μοντέλων, καθαρὴ Οἰκονομικὴ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Κριτικῆς, κοινωνικοεπιστημονικὴ ὀπτική καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς σημασία, ἀποτελοῦν πεδία προβληματικῆς, κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐντάσσονται οἱ καθέκαστα πραγματείες, ἀπὸ τις ὁποῖες ὀνομάζω τοῦ J. S. Duesenberry, O. Morgenstern, O. Lange K. R. Popper. Ἐπειδὴ ἀπὸ τις 17 συνολικὰ μελέτες, οἱ 7 εἶναι τυπωμένες στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα, τὸ βιβλίον εἶναι τουλάχιστον ἓν μῆρει, προσιτὸ καὶ γιὰ τὸν μὴ γερμανομαθῆ ἀναγνώστη.

K. Σ.

S. B. Cohen (editor): «Problems and Trends in American Geography», New York, 1967, Basic Books.

Ὁ ἐκδότης τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔργου εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Γεωγραφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Clarek, ἀνέλαβε δὲ τὴν παρουσίασιν τοῦ ἔργου τούτου διὰ νὰ ἐμφανίσῃ καὶ εἰς τοὺς εἰδικούς καὶ εἰς τὸ εὐρύτερον κοινὸν τὰ προβλήματα καὶ τὰς τάσεις, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν σήμερον τὴν γεωγραφίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς τὸν τόμον τοῦτον 19 συνεργάται προβαίνουν εἰς ἀνάλυσιν τῶν πλέον διαφόρων γεωγραφικῶν προβλημάτων, ἀπὸ τῶν θεωρητικωτέρων μέχρι τῶν πρακτικωτέρων. Αἱ κυριώτεροι συμβολαὶ εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 1 ἐπὶ τῆς συνεχείας καὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως, ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 3 ἐπὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ τῆς πολεοποιήσεως ὡς ἀλληλεπιδρωσῶν χωρικῶν διαδικασιῶν, ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 4 ἐπὶ τῆς πολεοποιήσεως καὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ τοπίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, ἡ ὑπ' ἀριθ. 8 ἐπὶ τῆς γεωγραφίας τῆς πενίας εἰς τὰς Η.Π.Α., ἡ ὑπ' ἀριθ. 12 ἐπὶ τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ὡς ἄνω ἐκδοσις εἶναι χρησιμωτάτη ὄχι μόνον διὰ τοὺς γεωγράφους ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς οἰκονομολόγους.

Σ. Π.

Joseph-Ernest J. Mc Cormick: «Psychologie Industrielle». Paris, 1968.

Ἡ βιομηχανικὴ, ἢ καλύτερα, ἡ ἐπιχειρησιακὴ ψυχολογία εἶναι νέος κλάδος, ποὺ χρειάσθηκε νὰ προχωρήσῃ ἄρκετὰ ὁ βιομηχανικὸς αἰώνας μας γιὰ νὰ πάρῃ τὴν θέση ποὺ τοῦ ἀξίζει. Ὑπηρετῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν σκέψη καὶ τὴν ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ βιομηχανία δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοῇ τὴν ψυχὴ του. Τὸ βιβλίον αὐτὸ βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ λύσῃ ψυχολογικὰ προβλήματα, ποὺ συνοδεῖουν καθημερινῶς πρακτικὲς ἐκφάνσεις τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς ὅπως ἡ πρόσληψη προσωπικοῦ καὶ οἱ ἀπολύσεις, ἡ ἐκπαίδευσίς του στὶς ἀνάγκες τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὁ ἔλεγχός του, ἡ ἀμοιβὴ καὶ ἡ ἐπίπληξη καὶ γενικὰ, ὅ,τι χρειάζεται γιὰ τὴν ἀρμονία στὴν ἰδιότυπη δυάδα ἀνθρώπος - μηχανή.

A. N. Π.

K. D. George and P. V. Hills: «Productivity and Capital Expenditure in Retailing». Cambridge, 1968, at the University Press.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας μικρὰ μελέτη ἀποτελεῖ τὴν 16ην ἐργασίαν τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐπ' εὐκαι-

ρία ειδικών περιπτώσεων υπό του Τμήματος 'Εφηρμοσμένης Οικονομικής του Πανεπιστημίου του Cambridge. Το βιβλίο εξετάζει την έκτασιν των μεταβολών εις την παραγωγικότητα της εργασίας κατά την περίοδον 1960 - 66 εις τὸ 'Ηνωμένον Βασίλειον καὶ καθορίζει τὴν σπουδαιότητα τοῦ κεφαλαίου εις τὴν ἐμφάνισιν τῶν μεταβολῶν τούτων, εις τὸν τομέα τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου. Ἡ διεξαγομένη ἀνάλυσις ἀναφέρεται τόσον εις τὰς πράξεις τῆς ἐπιχειρήσεως, θεωρουμένης ὡς συνόλου, ὅσον εις τοὺς διαφόρους τύπους ἐπενδύσεων ὅπως εἶναι αἱ ἐπεκτάσεις, τὰ νέα καταστήματα καὶ αἱ μετατροπαὶ τῶν καταστημάτων τῆς ὁποίας εἶναι ἐξυπηρετήσεως εἰς καταστήματα αὐτοεξυπηρετήσεως. Ἐπειδὴ ἡ τελευταία αὕτη ἐξέλιξις ἤρχισε παρουσιαζομένη καὶ εις τὴν χώραν μας οἱ Ἕλληνες ἐπιχειρηματῆται θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ βιβλίο μὲ πολλὴν ὠφέλειαν.

Σ. Π.

Δ ρ ο ς H. Gross: Neue ideen in der wirtschaft, Econ - Düsseldorf, σελ. 330, πανόδετο 16,80 μάρκα.

Ὁ κ. Γκρόϋς εἶναι γνωστός στοὺς ἀναγνώστες τῆς γερμανικῆς ἐφημερίδος «Handelsblatt» ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ τακτικὰ κάθε φορὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὶς νέες τάσεις πάνω σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ πεδία τῆς πρακτικῆς οικονομικῆς ζωῆς. Ἡ θεωρητικὴ του κατάρτιση ζευγαρωμένη μὲ τὴν ἐμπειρία μὰ πρὸ πάντων ἓνα ὀξὺ αἰσθητήριον τοῦ διαθέτει καὶ τὸν καθιστᾷ ἱκανὸ νὰ «μυρίζεται» τὶς μεταβολὰς καὶ τὶς ἐξελίξεις, πρὶν ἀκόμα διαγραφῶν στὸν ὀρίζοντα καθαρὰ, προσδίδουν στὰ γραφόμενά του ἰδιαιτέρο βάρος. Ὅμως ὁ συγγραφεὺς γράφει καὶ μὲ τέχνη, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἔργων του νὰ παρουσιάζεται πολὺ ἐνδιαφέρουσα, ἴσως ἐπειδὴ πολλὰς φορὰς οἱ ἰδέες του μᾶς βάζουν σὲ συλλογισμοὺς καὶ μᾶς παρακινοῦν σὲ ἀντίφασιν.

Ἐνα ἀντιπροσωπευτικὸ δείγμα τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ κ. Γκρόϋς σκέπτεται καὶ ἐκθέτει, ἀποτελεῖ τὸ παρὸν βιβλίον. Δὲν εἶναι ἀκριβὲς ἐπιστημονικόν, ἀλλὰ καὶ κανένα ἀνεύθυνον ἀνάγνωσμα. Ὅ,τι μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὸ συμπέρασμα, πὼς ἡ ἐπιστημονικότητα δὲν παίρνει τὴν ἀριζοῦσα θέση στὸ ἔργο, εἶναι ἴσως ὁ τρόπος τῆς συγγραφῆς. Μία χαλαρότητα, μὴ χάρις, θὰ ἔλεγα τῆς ἐκφράσεως μπορεῖ νὰ διατηρήῃ ἄριστες σχέσεις μὲ τὴν ἐπιστημονικότητα, ἔτσι ὅπως τὰ βλέπομε ἐδῶ.

Ὁ κ. Γκρόϋς ἐρμηνεύει τὶς ραγδαῖες μεταβολές, ποὺ ἐπιτελοῦνται σήμερα σὲ ὅλα τὰ πεδία τῆς οικονομίας, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν νέων ἰδεῶν, τῶν ἐπιχειρηματιῶν, τῶν διευθυντῶν Marketing, πωλήσεως, ρεκλάμας κλπ. Ἐδῶ ἀσχολεῖται κατὰ πρῶτον λόγον μὲ τὶς μεταβολὰς στὸν τομέα τῆς παραγωγῆς, τῶν πωλήσεων καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν διαφωτίζει ὀλόκληρον τὸ ἐν λόγῳ σύμπλεγμα ἀλλὰ μόνον τὶς κύριες πτυχές του μὲ τὴ βοήθεια ἐπιτυχημένων παραδειγμάτων. Οἱ καθ' ἕκαστον προσφερόμενες εἰκόνες συνθέτουν ἓνα μωσαϊκόν, ποὺ ἡ ἐπέκτασί του καὶ ἀλλοῦ δὲν εἶναι δυσχερῆς. Τὸ μέρος ποὺ μᾶς προσφέρεται εἶναι ὀλοκληρωμένον. Ἡ νέα γενεὰ καλεῖται ἐδῶ νὰ δικαιώσῃ τὶς νέες ἰδέες καὶ νὰ συμβάλῃ στὴν πραγματοποίησιν τῆς ρήσεως: «Ἄν θέλωμε νὰ μείνουν τὰ πράγματα ἔτσι ὅπως εἶναι τότε εἶναι ἀνάγκη ν' ἀλλάξουν».

Ἐνα ἐνδιαφέρον καὶ γεμᾶτο ἰδέες βιβλίον παρὰ τὴν «ἀμερικανικότητα» του, τοὺς νεωτερισμοὺς του καὶ τὴν «ἀγοραία» φιλοσοφία του.

Κ. Σ.

International Economic Association (editor): «International Economic Papers, No 12». London, 1967, MacMillan.

Τὸ παρὸν τεύχος ἀποτελεῖ τὴν 12ην κατὰ σειράν συλλογὴν τῶν ὑπὸ τῆς Διεθοῦς Οικονομολογικῆς Ἑταιρείας μεταφραζομένων ἀρθρῶν ἐπὶ σημανίντων οικονομικῶν προβλημάτων. Τὰ τεύχη ταῦτα ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὰς διαφόρους συλλογὰς τῶν Readings (καὶ ἴσως πρὸς τὰς ἐκδοθείσας ὑπὸ τῆς Διεθοῦς Οικονομολογικῆς Ἑταιρείας) παρέσχον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς οικονομολόγους καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ζῶντας ἐκτὸς τῶν χωρῶν

«εις τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται τὰ περιοδικὰ ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνονται τὰ ἀνατυπούμενα ἄρθρα. Ἡ παροῦσα συλλογή διαφέρει βεβαίως τῶν συλλογῶν τῶν Readings κατὰ τὸ ὅτι περιλαμβάνει ἄρθρα διαφόρων κατηγοριῶν, ἐνῶ τὰ Readings ἐντοπίζονται εἰς ἄρθρα ὁμοειδοῦς κατηγορίας. Τὸ σημερινὸν τεῦχος περιλαμβάνει τὰ κάτωθι 8 ἄρθρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 7 ἀναφέρονται εἰς τὴν μετὰ τὸ 1960 περίοδον, τὸ 8ον δὲ εἰς τὸ ἔτος 1941. Τὰ ὡς ἄνω 8 ἄρθρα εἶναι : 1) F. Forte, Ἡ θεωρία τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Einaudi. 2) G. B. Souto, Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. 3) L. Johansen, Περιοχικὰ οἰκονομικὰ προβλήματα διαφωτιζόμενα ἀπὸ τὸν γραμμικὸν προγραμματισμὸν. 4) C. A. Braham, Τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἐπενδύσεως εἰς τὰς ὁδοὺς. 5) C. Furtado, Ἐκβιομηχάνισις καὶ πληθωρισμός. 6) P. Munthe, Κάθετοι σχέσεις τιμῶν καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς ἀγορᾶς τοῦ παραγωγοῦ. 7) K. Jungenfelt, Παραγωγικότης καὶ κεφάλαιον εἰς τὴν σουηδικὴν βιομηχανίαν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον. 8) L. Spaventa, Ἐπιδράσεις τῶν μεταβολῶν τῆς συνθέσεως τῆς ζήτησεως ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως.

Ὁ παρῶν τόμος κλείει μετὰ τὴν παράθεσιν κατὰ κατηγορίας ὄλων τῶν ἀρθρῶν τῶν 12 δημοσιευθέντων τόμων.

Σ. Π.

M. Kaser : «Economic Development for Eastern Europe». Λονδίνον, 1968, MacMillan.

Ὁ ἐν λόγῳ τόμος περιλαμβάνει τὰ πρακτικὰ μιᾶς διασκέψεως συγκληθείσης ἀπὸ τὴν Διεθνή Οἰκονομολογικὴν Ἑταιρείαν εἰς τὸ Πλόβντιβ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς λεγομένης ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ὁ τόμος ἔχει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διότι διὰ πρώτην φοράν εἰς ἓνα διεθνὲς οἰκονομολογικὸν συνέδριον παρέχεται ἡ εὐκαιρία ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ διαλόγου μεταξὺ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν οἰκονομολόγων ἐπὶ τοῦ φλέγοντος προβλήματος τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν Χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Τὰ κεντρικώτερα θέματα τῆς συζητήσεως ὑπῆρξαν αἱ ριζικαὶ μεταβολαὶ τοῦ ἐντόνως συγκεντρωτικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου τὸ ὁποῖον ἐφημέροσθη εἰς τὰς χώρας αὐτάς. Αἱ μεταβολαὶ αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπαναλειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν, εἰς τὰ κίνητρα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ κέρδος καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς αὐτονομίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὰ περιεχόμενα τοῦ τόμου τούτου εἶναι τὰ κάτωθι : 1) Θεωρητικὰ προβλήματα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. 2) Ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως καὶ τὰ περιοχικὰ προβλήματα. 3) Ὁ διεθνὴς καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας. 4) Αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις μεταξὺ κεφαλαιοκρατικῶν καὶ σοσιαλιστικῶν χωρῶν. 5) Τὰ συστήματα τῶν τιμῶν. 6) Ὑλικά κίνητρα καὶ λογιστικὴ τοῦ κόστους. 7) Γεωργικαὶ τιμαὶ. 8) Ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπιχειρήσις. 9) Ἡ χρησιμοποίησις τῶν μαθηματικῶν.

Αἱ ὑπαινιχθεῖσαι ὡς ἄνω μεταβολαὶ τοῦ κεντρικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου μᾶς ἐνθυμίζουσι τὰς περιφόμενους ἀπόψεις πού ὁ αὐστριακὸς οἰκονομολόγος Λουδοβίκος Μίτσερ εἶχε διατυπώσει ἤδη ἀπὸ τὸ 1920 εἰς τὸ περί Σοσιαλιστικῆς Οἰκονομίας ἔργον του, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ὀρθολογιστικὴ λειτουργία τῆς Σοσιαλιστικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ πράξει θὰ καθίσταται ἀδύνατος.

Σ. Π.

L. Von Mises : «The Free And Prosperous Commonwealth». Πρίνσεντον, Νέα Ὑόρκη καὶ Λονδίνον, 1962, D. Van Nostrand.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὡς γνωστὸν παγκοσμίου φήμης. Αἱ συμβουλαὶ του εἶναι πολὺτιμοι, πρωτότυποι καὶ κατέχουσι σπουδαιότητα θέσιν εἰς τὴν ὅλην οἰκονομικὴν ἐπιστήμην. Αἱ κυριώτεραι ἐργασίαι του εἶναι ἡ περί παρεμβατισμοῦ, ἡ περί χρήματος καὶ πίστεως, ἡ περί τῆς λειτουργίας τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, ἡ περί θεωρητικῆς οἰκονομικῆς (μέγα μέρος τῆς ὁποίας ἀφιερώνεται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης θεμελίωσιν), ἡ περί βασικῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς οἰκονομικῆς,

ή περί τῆς ὑπάτης θεμελιώσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἡ περί θεωρίας καί ἱστορίας κλπ. Τό σημερινόν ἔργον ἀποτελεῖ μετάφρασιν εἰς τήν ἀγγλικήν γλῶσσαν ἐνός παλαιότερου ἀλλά μεγάλης σημασίας ἔργου, ἐμφανισθέντος ἀρχικῶς εἰς τήν γερμανικήν γλῶσσαν ὑπό τόν τίτλον φιλελευθερισμός. Ὁ συγγραφεύς, ἀυστριακός τήν καταγωγήν, μετὰ τοῦ ἀυστριακοῦ ἐπίσης οἰκονομολόγου F. Von Hayek εἶναι οἱ ἀνά τόν κόσμον μεγαλύτεροι θεωρητικοί καί ἀπολογηταί τοῦ φιλελευθέρου οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ συστήματος, ἔσχον δέ ἀμφότεροι τήν μεγάλην ἱκανοποίησιν νά βλέπουν διαρκῶς τὰς ἀρχικάς τῶν θέσεις ἐπαληθευομένας ἀπό τήν σύγχρονον ἐξέλιξιν καί τῶν ἀστικῶν καί τῶν σοσιαλιστικῶν οἰκονομιῶν. Κατά τόν συγγραφέα ἡ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς εἶναι ἡ μόνη πρακτική διευθετήσεις τῆς ἀνθρώπινης συνεργασίας, ἐξ αὐτῆς δέ συνάγονται τὰ βασικά αἰτήματα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας, τῆς διεθνούς εἰρήνης, τῆς ἰσότητος ἐνώπιον τῶν νόμων, τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς καί τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς κυβερνήσεως.

Σ. Π.

«Taxation in Greece» ὑπό Nicholas M. Moscholiος Διδάκτορος τῆς Οἰκονομικῆς Σχολῆς τοῦ Λονδίνου. Ἀθήναι, 1968, σελ. 408.

Ὁ κ. Ν. Μοσχολιός, ἀρτιῶνων καί συστηματοποιῶν παλαιότερας προστάθειας (μία ἐξ αὐτῶν περί τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἑλληνικοῦ φορολογικοῦ συστήματος) ἐξέδωσε εἰς τήν ἀγγλικήν γλῶσσαν μονογραφίαν περί τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος φορολογικοῦ συστήματος, ἡ ὁποία συμπεριελήφθη εἰς τὰς διεθνείς ἐπισκοπήσεις θεμάτων φορολογίας τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard.

Τό ἔγχειρημα, ἀπαιτοῦν γνῶσιν, ἐπιμονήν καί αὐταπάρνησιν δέν ἦτο εὐκόλον. Ἡ ἀνεύρεσις τῶν σταθερῶν σημείων, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὰς ἐπίτας συμπεκνώσεως καί λογικῆς ὀλοκληρώσεως περιπτώσιολογικῶν ρυθμίσεων, ἀκαταπαύστως τροποποιουμένων, προϋποθέτει ἐξειδικιασμένην κατατόπισιν καί ὤξυμένην ὄσφρησιν. Ἡ ὑπαγωγή τῶν κατ' ἴδιαν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι συνήθως δέν διακρίνονται ἐπὶ μακροβιότητι εἰς τήν οἰκείαν θέσιν ἐντός ἐνός πανοραματικοῦ πίνακος, καί ἡ συναίσθησις ὅτι καθημερινῶς ἡ δρᾶσις τῆς νομοθετικῆς μηχανῆς ἀχρηστεύει ὀλόκληρα τμήματα τοῦ ἔργου προϋποθέτου ἔντασιν προσηλώσεως καί ὑπερνίκησιν τοῦ καταλυτικοῦ αἰσθήματος τῆς ματαιοπονίας, προσόντα δηλαδὴ μᾶλλον σπανίζοντα εἰς τήν σύγχρονον ἐποχὴν, ὑποθάλλουσαν κατὰ κανόνα τὰς τάσεις ἀνεγέρσεως, εἰ δυνατόν ἐκ τεμαχίων ΠΡΟ—ΚΑΤ, μνημείων προοριζομένων νά θουμάζωνται ἀνά τοὺς αἰῶνας.

Ὁ συγγραφεύς παραδεχθεὶς, ὅτι εἰς τὸ αἴτημα τῆς ἐξυπηρετήσεως ἀμέσων πρακτικῶν ἀναγκῶν δέον ὅπως διεγερῆ τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις τοῦ ἐπιστήμονος, τοῦλάχιστον εἰς τόν αὐτὸν βαθμὸν ὅσον καί τὸ μεταφυσικόν αἴτημα τῆς ὑστεροφημίας, εἰργάσθη ἐπιμελῶς ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Καί τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δημιουργικοῦ του μόχθου προσφέρεται εἰς ἐξυπρέτησιν πολλαπλῶν ἀναγκῶν τῆς πράξεως.

Ἐν πρώτοις, πᾶς ξένος ἐπιχειρηματίας ἐνδιαφερόμενος νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφήν μετὸν ἑλληνικὸν χῶρον, ὡς φορέυς ἐπενδύσεων, ἐκτός τῶν ἄλλων στοιχείων τὰ ὁποῖα θὰ συνυπολογίσῃ, θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καί τὸ τελικὸν ὕψος τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως καταφεύγων διὰ τήν γενικὴν ἐνημέρωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μοσχολιοῦ. Ἐκτός ὅμως τῶν ξένων ἐπενδύσεων ἡ Taxation in Greece θὰ παράσῃ πολυτίμους ἐνδείξεις εἰς πάντα ἀλλοδαπὸν ἀποπειρώμενον νά ἀνοίξῃ οἰονδήποτε τύπον συναλλαγῆς μετὴν Ἑλλάδα. Διότι ἐκτιθεμένου ἀναλυτικῶς τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος φορολογικοῦ συστήματος ἐκ τῶν πραγμάτων συναποτυπώνεται ἡ φυσιογνωμία τῆς καθόλου οἰκονομίας εἰς τὰ βασικά της χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα. Καί «ὁ δυνάμενος νά ἀναγιγνώσκῃ ὀπισθεν τῶν γραμμῶν» εἶναι εἰς θέσιν νά ἀντιλήσῃ σαρεῖαν πολυτιμοτάτων συμπερασμάτων περί τοῦ ὄλου ἐκ τῆς προσεκτικῆς ψηλαφήσεως μερικωτέρων φαινομένων αὐθεντικῶς καί ἐξαντλητικῶς ἀνατεμνομένων. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἐκ τῆς παροχῆς πολλαπλῶν σχεδόν σκανδαλιστικῶν κινήτρων πρὸς προώθησιν τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, ὁ ἔχων νοῦν εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ χαρακτήρ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι διπολικός, συνδυα-

ζομένων και διαπλεκομένων εντός τῆς αὐτῆς γεωγραφικῆς ἐνότητος ἐπιβίωσεν τοῦ ἀπώ-
 τάτου παρελθόντος μετ' ἐπιτευγμάτων τῆς μᾶλλον προηγμένης τεχνολογίας.

Ἐπίσης ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐστηρῶν ποινικῶν κυρώσεων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ
 φορολογικὰ ἀδικήματα, ὁ ἔχων νοῦν νοεῖ ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάθμη τῆς καθόλου
 κρατικῆς μηχανῆς, ἀφοῦ αὕτη δὲν λειτουργεῖ ἱκανοποιητικῶς εἰς τομεῖς αἰχμῆς, ὡς εἶναι
 ἡ ἀπρόσκοπτη καὶ δραστικὴ εἰσπραξις τῶν κρατικῶν ἐσόδων ἀνεξαρτήτως τῆς καλῆ
 θελήσεως ἢ τῆς ὑποκειμενικῆς στάσεως τῶν φορολογουμένων κ ο κ.

Συνεπῶς μᾶλλον δὲν ὑπερβάλλωμεν, ἂν εἴπωμεν ὅτι ὁ κ. Μοσχολιὸς διὰ τῆς ἐρ-
 γασίας του δὲν παρέχει εἰς τὸ διεθνὲς ἀναγνωστικὸν κοινὸν μόνον εἰδικὰ πληροφορίας
 ἐπὶ ἐνὸς συγκεκριμένου θέματος. Ἡ κρισιμότης τοῦ θέματος καὶ ἡ ἐπιτυχὴς διαπραγμα-
 τεῦσις αὐτοῦ καθιστοῦν τὴν Taxation in Greece αὐθεντικωτάτην μαρτυρίαν προβάλλου-
 σαν μετ' ἀνατριχιαστικῆς εἰλικρινείας τὸ συνολικὸν διάγραμμα τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονο-
 μίας. Καὶ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διαπιστωθῇ ἡ ἀποψις ὅτι ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς παρουσιάσεως
 τῆς πραγματικότητος ἐνδέχεται νὰ προκύψουν ζημίαι. Τοῦτο ὅμως, ἂν ἀληθεύῃ, ἰσχύει
 μόνον βραχυπροθέσμως. Μακροπροθέσμως ἡ ἀλήθεια ἀποτελεῖ τὸν καλύτερον σύμμαχον
 παντὸς ἀγωνιζομένου νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην του εἴτε ἄτομον εἶναι εἴτε ἔθνος. Καὶ
 ἀπὸ αὐτῆς τῆς σκοπιᾶς ἐφ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς ἔθεσε στόχον εἰς ἑαυτὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ
 διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς του προσπάθειας ζωτικούς καὶ μακροχρόνιους ἐπιδιώξεις τῆς ἐθνι-
 κῆς οἰκονομίας, τὸ ἀποτέλεσμα ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς προθέσεις του καὶ τιμᾷ τὴν φιλο-
 ποιαν καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν του.

Δ. Μορτόγιας

Heinrich Rickert: «Science and History; A Critique of Positivist Episte-
 mology». Πρίνσεντον, Νέα Ὑόρκη, καὶ Λονδίνον, 1962, D. Van Nostrand.

Οἱ σημερινοὶ φιλόσοφοι, οἰκονομολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι ἔχουν δυστυχῶς παρα-
 μέρει τοὺς γόνιμον ἔργον τοῦ ὡς ἄνω συγγραφῆς, λησμονήσαντες τὴν σημαντικωτά-
 την ἐπίδρασιν τὴν ὁποῖαν εἶχε τοῦτο κατὰ τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ αἰῶνος μας, ὅχι μό-
 νον εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἐνεφανίσθη κατὰ πρῶτον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας χώρας κα-
 θὼς καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν μας. Ἄλλ' ὅπως προσφυῶς ἐλέγη κάποτε ἀπὸ τὸν καθηγητὴν
 I. Θεοδωρακόπουλον τὸ ἔργον τοῦ συγγραφῆς ἀναπαύεται ἔξω τοῦ χρόνου. Κατὰ συ-
 νέπειαν ἡ μεταβολὴ τῶν περὶ αὐτοῦ ἰδεῶν ἐντὸς ἐνὸς συντόμου σχετικῶς χρονικοῦ δια-
 στήματος, οὐδὲως προδικάζει τὴν ἀξίαν του. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ μετάφρασις τοῦ
 βιβλίου εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ὁ πρόλογος αὐτοῦ ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Hayek. Τὸ βιβλίον
 τοῦτο ἀποτελεῖ σύνοψιν τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Rickert ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ὄρια τοῦ
 σχηματισμοῦ τῶν ἐννοιῶν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας». Ὁ συγγραφεὺς διέκρινε ριζικῶς
 τὰς φυσικὰς ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας, ὅχι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀντικειμένου των, ἀλ-
 λά ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' αὐτῶν χρησιμοποιουμένων βασικῶν μεθόδων ἐρεύνης. Αἱ φυσικ-
 καὶ ἐπιστήμαι χρησιμοποιοῦν τὴν γενικεύουσαν μέθοδον, ἦτοι τὴν χωροῦσαν εἰς τὸν
 σχηματισμὸν γενικῶν ἐννοιῶν καὶ νόμων· Αἱ ἱστορικαὶ ἐπιστήμαι τοῦ πολιτισμοῦ (καὶ
 ὅχι αἱ πολιτικαὶ ἐπιστήμαι ἐν γένει) χρησιμοποιοῦν ἀντιθέτως τὴν εἰδικεύουσαν μέ-
 θοδον ἦτοι τὴν χωροῦσαν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐννοιῶν ἐπὶ γεγονότων δυναμικῶν, ἀνε-
 παναλήπτων, ἀπαξ συμβαινόντων. Οὕτως, ἡ διάκρισις τοῦ Rickert ἐνῶ θεμελιώνει ἀπο-
 λύτως τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας, οὐδαμῶς παραγνωρίζει τὴν ὑπαρξίν των γενικευουσῶν
 ἐπιστημῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως ἡ Οἰκονομικὴ καὶ ἡ Κοινωνιολογία αἵτινες χωροῦσιν
 ἐπίσης εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ γενικοῦ,

Σ. Π.

Andrew Robertson (editor): «A Penguin Survey · Business and In-
 dustry 1967». Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1968
 price 8/6.

Ἐνδιαφέρουσα περιπτώσιολογικὴ ἔρευνα, τῇ ἐπιμελεῖα τοῦ Andrew Robertson,

ἐπὶ τῆς ἐν γένει ἐπιχειρησιακῆς καὶ βιομηχανικῆς δραστηριότητος τῆς Μεγάλης Βρετανίας κατὰ τὸ ἔτος 1967. Ἡ ἔρευνα αὕτη, ἀποτελοῦσα τρόπον τινὰ συρραφὴν διαφόρων ἐπὶ μέρους μελετῶν, καλύπτει πάντα τὰ ἐπίπεδα συναφοῦς δραστηριότητος μέχρι καὶ τῆς σχέσεως ἀκόμη μεταξὺ οἰασοῦ ἑπιχειρησιακῆς δράσεως καὶ τοῦ κοινοῦ, περιλαμβανομένης γενικώτερον καὶ τῆς προστασίας τοῦ καταναλωτοῦ.

Εἰς τὸ πρῶτον «τμήμα» ἀναλύεται ἡ δικαιολογητικὴ βᾶσις τῆς βρετανικῆς οἰκονομικῆς «εὐεξίας». Τὸ ἐκτεταμένον καὶ ὑγιὲς βρετανικὸν ἐξαγωγικὸν ἐμπίδιον, τὸ ὁποῖον βασιζέται εἰς τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὴν ἀποδοτικότητα τῆς βρετανικῆς οἰκονομίας, κατευθύνεται μέσῳ μιᾶς ὑγιούς συνεργασίας μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν μονάδων. Ἀκριβέστερον τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐρεύνης περιγράφει τὸ πλαίσιον τῆς τοιαύτης συνεργασίας ἢ ἄλλως τὸν γνωστὸν ὡς «διάλογον» μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς «Βιομηχανίας». Ἐκτείνεται δὲ ἡ ἔρευνα αὕτη μέχρι τοῦ σημείου ἐξαντλήσεως τοῦ ὅλου θέματος ἐν ὄψει τῶν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τῆς συγχρόνου βιομηχανίας καὶ τῆς δυνατότητος διευρύνσεως τῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν ἐπιτευγμάτων. Ἐξετάζεται ἐν αὐτῷ τὸ βρετανικὸν πρόβλημα ἐπὶ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν ὑφισταμένη κατάστασις.

Εἰς τὸ δεύτερον «τμήμα» τῆς ἐρεύνης περιγράφεται ἡ «πρόσδος» τῆς βρετανικῆς βιομηχανίας καὶ αἱ ἐπελθούσαι ἐν αὐτῇ ἀλλαγαὶ ἢ διαφοροποιήσεις, εἴτε θετικῆς - ἐποικοδομητικῆς ὕφης, εἴτε ἀρνητικῆς τοιαύτης. Ἀναφέρεται πλεόν συγκεκριμένως ἡ «πτῶσις» τῆς φημισμένης καὶ ἐκ παραδόσεως γνωστῆς βρετανικῆς ναυπηγικῆς βιομηχανίας, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἀλματώδης ἀνάπτυξις ἐτέρων τομέων τῆς βιομηχανίας, ὅπως τῆς χημικῆς, τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς τοιαύτης ἐπὶ τῶν ἠλεκτρονικῶν συσκευῶν. Ἐξετάζεται δὲ καὶ ἡ περίπτωσις τῶν βιομηχανικῶν, τῶν ὁποίων τὸ μέλλον ἐμφανίζεται ἀβεβαίον, ὅπως τῆς τοιαύτης τοῦ χάλυβος, τῶν μέσων μεταφορῶν κ.ἄ.

Εἰς τὸ τρίτον «τμήμα» τίθεται τὸ «πρόβλημα» τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν διοίκησιν. Ἀναλύεται τὸ πλαίσιον διαμορφώσεως τῶν ἐν γένει ἐργατικῶν σχέσεων ἀντὸς τῆς βιομηχανίας ἀπὸ τῆς ἐπαρχίης τῆς «συμφωνίας» Fawley, τῆς ἐφαρμογῆς ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ τοῦ «συνεργατικοῦ» πειραματισμοῦ καὶ τέλος τῆς ποιοτικῆς βελτιώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν συγχρόνων περὶ τῆς ἐν γένει διοικήσεως θεωριῶν καὶ συστημάτων.

Εἰς τὸ τέταρτον, τέλος, «τμήμα» ἀναλύονται αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ κοινοῦ. Ἐκτίθενται, διὰ τῆς ἀναλύσεως συγκεκριμένως περιπτώσεων, τὰ προκύπτοντα διὰ τὸ κοινὸν ὠφέλη ἐκ τε τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς μονοπωλήσεως εἰς τὴν ἐν γένει ἐπιχειρησιακὴν δραστηριότητα. Τελικῶς ἡ ἔρευνα ἀποβλέπει εἰς τὸ καταναλωτικὸν κοινόν. Ἐξετάζονται αἱ ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐν γένει δραστηριότητος καὶ τέλος ὑποστηρίζεται, ὅτι διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐπιτυχίαν τῶν βιομηχανικῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἢ προσοχὴ δεόν νὰ στραφῇ πρὸς τὸ ὀργανωμένον ἀγοραστικὸν κοινόν.

Ὡς περιπτώσιολογικὴ ἔρευνα ἐνὸς σημαντικοῦ τομέως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ ἐργασία αὕτη παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, καθ' ἡμᾶς, μόνον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ στοιχεῖον διευκολύνσεως ἀναλόγου ἐρεύνης, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἔχη γενικωτέραν σημασίαν, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Αἱ κοινωναὶ καὶ κατ' ἀκολουθίαν αἱ κοινωνικαὶ ἐκδηλώσεις ἐμφανίζουν ποικιλομόρφους κυμάνσεις, ὥστε συγκεκριμέναι περιπτώσεις, ἐκτὸς τῆς διευκολύνσεως πειραματικῶν διερευνήσεων καὶ ἐμπειρικῶν καταπονήσεων, δὲν προσφέρουν σοβαρὰ στοιχεῖα γενικῆς ἐπιστημονικῆς ὠφελιμότητος.

Γεώργιος Β. Ἀλεξανδρῆς

G. Sh a c k l e: Economics for Pleasure, 2nd Edition, 1968, Cambridge at the University Press.

Ὁ γνωστὸς Βρετανιὸς Οἰκονομολόγος ἐκυκλοφόρησεν εἰς δευτέραν ἔκδοσιν τὸ

ἐκλαϊκευτικὸν (ἀλλὰ εἰς ὑψηλὴν μᾶλλον στάθμην ἔργον) τοῦ περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπι-
στήμης. Τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ κάτωθι κεφάλαια : 1) Ἀξία. 2) Παρ-
γωγὴ 3) Εἰσοδήμα. 4) Διανομή. 5) Ἀπασχόλησις. 6) Χρηματοδότησις. 7) Κυβέρ-
νησις. 8) Ἐμπόριον. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐκυκλοφόρησεν εἰς πρώτῃν ἔκδοσιν τὸ 1959 ἔκτο-
τε δὲ μετεφράσθη εἰς τὴν σουηδικήν, τὴν ὀλλανδικήν, τὴν προτογαλικήν, τὴν γαλλικήν,
τὴν ἰταλικήν καὶ τὴν ἰσπανικὴν γλῶσσαν. Αἱ μεταφράσεις αὗται εἶναι μίαν γνήφωσαν καὶ
δειξίς περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου. Σκοπὸς τοῦ ἔργου εἶναι νὰ ρίψῃ μίαν γέφυραν καὶ
νὰ καλύψῃ τὸ κενὸν μεταξὺ τοῦ οἰκονομολόγου καὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς πράξεως,
ἧτοι τοῦ ἐπιχειρηματιοῦ, τοῦ τραπεζίτου, τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ δημοσιογράφου καὶ τοῦ
συνήθους ἀναγνώστου. Ἡ παρούσα δευτέρα ἔκδοσις εἶναι πλουτισμένη μετὰ δύο νέα κε-
φάλαια : Πρῶτον τὴν ἀνάλυσιν εἰσροῶν—ἐκροῶν καθὼς καὶ τὴν ἀνάλυσιν δράσεως
(γραμματικὸς προγραμματισμός). Δεύτερον τὴν θεωρίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ
R. Harrod. Τὸ βιβλίον ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν του, διότι ἔχει γραφῆ ἀπὸ οἰκονομολόγον
ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ χάρισμα τῆς συγχρονισμένης γνώσεως ἀλλὰ καὶ τῆς σαφοῦς δια-
τυπώσεως.

Σ. Π.

A b r a h a m S h u c h m a n : Scientific Decision Making in Business; Readings
in Operations Research for Mathematicians. New York City, Holt, Rinehart,
and Winston, Inc., 1963.

Ὁ συγγραφεὺς περιγράφει τὸ βιβλίον του ὡς «μίαν συλλογὴν τῶν καλλιτέρων
κειμένων τὰ ὁποῖα ἔχω δυνηθῆ νὰ εὔρω, ἧτις περιγράφει τοὺς σκοπούς, τὰς μεθόδους,
καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἐπιστήμης τῆς Διοικήσεως ἢ τῆς ἐπιχειρησιακῆς ἐρεύνης χωρὶς
ἀναδρομὴν εἰς τὴν δύσκολον τεχνικὴν γλῶσσαν ἢ εἰς τὸν περιπελεγμένον μαθηματι-
κὸν συμβολισμόν, καὶ οὗτος συμπληρῶνει τὰ διάφορα ἄρθρα διὰ μιᾶς συνδετικῆς
συζητήσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ παρουσιάσῃ ἓν ὁμογενὲς σύνολον. Ἐὰν καὶ κατὰ
πόσον τὰ ἄρθρα ἀντιπροσωπεύουν τὴν καλλιτέραν συλλογὴν τῶν διαθεσίμων μη-
τεχνικῶν δοκιμῶν, ὁ συγγραφεὺς (τοῦ παρόντος) δὲν δύναται νὰ κρίνῃ, ἐφ' ὅσον δὲν
ἔχει μελετήσῃ τὴν (ὑπάρχουσαν ἐπὶ τοῦ θέματος) φιλολογίαν, ἔχων ὅπ' ὅσον τοὺς
σκοπούς τοῦ Shuchman. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τὰ ἐπιλεγέντα κείμενα ἀντιπροσω-
πεύουν δυνάως μίαν τομὴν τῆς συνολικῆς εἰκόνης τοῦ θέματος καὶ τὸ βιβλίον εἶναι ἡ
πρώτη περιεκτικὴ μὴ — τεχνικὴ προσπάθεια μελέτης τοῦ ρόλου τῆς Ε.Ε. εἰς τὴν
ἐπιχείρησιν.

Ἐπανερχόμενοι τώρα εἰς τὰ κατ' ἴδιαν ἄρθρα τοῦ βιβλίου τοῦ S., ὁ S. πρέπει
νὰ ἐπαινεθῆ διὰ τὸ γενικὸν περιεχόμενον καὶ τὴν διδάταξιν τῆς ὕλης. Τὸ βιβλίον διαι-
ρεῖται εἰς τὰ κάτωθι 4 μέρη : Μέρος 1, «Τί εἶναι ἡ Ἐπιχειρησιακὴ Ἐρευνα», Μέρος 2,
«Ἡ Μεθοδολογία τῆς Ἐπιχειρησιακῆς Ἐρεύνης», «Υποδείγματα καὶ Κατασκευὴ τού-
των» Μέρος 3, «Ἡ Μεθοδολογία τῆς Ἐπιχειρησιακῆς ἐρεύνης : Τεχνικαὶ (ἢ Μέθοδοι)
καὶ Μέρος 4, «Ὡρισμένα Ἐφαρμογαὶ τῆς Ἐπιχειρησιακῆς Ἐρεύνης». Τὸ πρῶτον
ἄρθρον τοῦ πρώτου μέρους, συνταχθέν ὑπὸ τοῦ ὕφηγου R. Woodrledge καὶ ἀναφε-
ρόμενον εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἐπιστήμονος εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐπιχειρήσεως δὲν εἶναι
μία πολὺ διαπεραστικὴ (ὀφέεια) ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησις.

Τοῦτο εἰσάγει τὸν «εἰδικὸν Ἐπιχειρησιακὸν Ἐρευνητὴν» ὡς ἓνα ἐπισημότατον
ἐπιζητοῦντα νὰ κάμῃ μίαν πρόδηλον παρατήρησιν ἐφ' ἑνὸς στρατιωτικοῦ λειτουργικοῦ
προβλήματος καὶ δίδει τὴν ἐντόπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι οἱ Ἐπιχειρησιακοὶ
Ἐρευνηταὶ εἶναι μίαν ἑτέρα μορφήν τῶν ἐκ παραδόσεως συμβούλων διοικήσεως — τώρα
μία εὐηπόλητος ἀπασχόλησις διὰ τοὺς ἐπιστήμονας τοὺς ἔχοντας καὶ ἀρετὰς τῆς
ἀντικειμενικότητος, τῆς ποσοτικῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἱκανότητος γνώσεως, νέων ἐπι-
σημονικῶν πεδίων. Τὸ ἐνδιάμερον τῶν ἐπισημονικῶν πεπαιδευμένων ἀτόμων διὰ τὴν
λειτουργίαν καὶ τὸν σχεδιασμόν τῶν ἐπιχειρησιακῶν προβλημάτων εἶναι, ὡστόσο,
πραγματικὸν καὶ σπουδαῖον.

Τὸ ἐπόμενον ἄρθρον, συνταχθέν ὑπὸ τῶν C. C. Horrman καὶ John F. Magel, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ε.Ε. εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Διοικήσεως» δίδει τὸν συνήθη τρόπον παρουσιάσεως τῆς ἐπιχειρησιακῆς ἐρεύνης, ἥτοι ὡς μ' αὐτὴν εἰσαγωγῆς τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου εἰς τὰς ἐπιχειρησιακὰς ἀποφάσεις, ὀρίζουσα τὰ ὑποδείγματα (πρό-υπα) καὶ τὰς μετρήσεις τῆς ἀποτελεσματικότητος διὰ τὴν ὑποβοήθησιν τῆν ἐπιλογὴν μεταξὺ ἐναλλακτικῶν τρόπων δράσεως. Ἐνταῦθα ἡ Ε.Ε. περιγράφεται ὡς μερικῶς συμπύπτουσα, ἀλλ' ὄχι ὡς ταυτοσημῶς πρὸς τὴν Στατιστικὴν, τὴν Λογιστικὴν, τὴν Ἐρευναν πτωσα, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς οὐσίας τοῦ προβλήματος, ἀλλ' ἐπειδὴ «οἱ μηχανικοὶ παραγωγῆς ἐφαρμόζουσιν συνήθως παραβεδωγὰς μεθοδολογίας εἰς τὰ προβλήματα τῶν», πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι μία κοντόφθαλμος (μυωπικὴ) παρατήρησις. Ἐξ ἴσου μυωπικὰ εἶναι αἱ παρατηρήσεις διὰ τὴν «ἡ ἐργασία τῶν περιορίζεται γενικῶς εἰς τὰς βιομηχανικὰς δραστηριότητας» καὶ ὅτι «ἡ Τεχνολογία τῆς Βιομηχανίας δὲν χαρακτηρίζεται συνήθως ἀπὸ τὴν πνευματικὴν πειθαρχίαν καὶ ἀπὸ τὰς μεθόδους ἀναλύσεως, αἱ ὅποιαι συνδέονται συνήθως μὲ τοὺς φυσικοὺς ἐπισημῶνας».

Τὰ ἐπόμενα τρία ἄρθρα συγγραφέντα ὑπὸ τοῦ Melvin L. Hurri παρέχουσιν τὴν καλλιτέραν καὶ πληρεστέραν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος «Τί εἶναι ἐπιχειρησιακὴ Ἐρευνα»; Ἐνταῦθα ἀναλύονται αἱ ἐξελίξεις, αἱ ὅποιαι κατέστησαν δυνατὴν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ε.Ε., αἱ ἀνάγκαι καὶ εὐκαιρίαι δι' Ε.Ε. καὶ αἱ βασικαὶ μέθοδοι τῆς Ε.Ε. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ τριλογίαν, ὑποστηρίζεται ὅτι αἱ ἐπιχειρησιακὰ ἀποφάσεις εἶναι ὀρθολογικαί, ὅτι ἡ ἐμπεριεχομένη διαδικασία εἶναι πολύπλοκος διὰ τὴν κριτικὴν μόνον τῆς, μὲ αὐξήσας ἀλληλοεπιδράσεις μεταξὺ τῶν μερῶν τῆς μέσῳ τοῦ αὐτοματισμοῦ, ἀπαιτοῦσα μεγαλυτέραν ποσοτικὴν ὀλοκλήρωσιν εἰς τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὸν ἔλεγχον καὶ ὅτι ἡ ἐπιχειρήσις εἶναι μία διαδικασία ροῆς ἀπαιτοῦσα ὀλοκληρωμένων προγραμματισμῶν ἐν τῷ χρόνῳ· ὅλα αὐτὰ παρέχουσιν τὴν πρόκλησιν καὶ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν Ε.Ε. νὰ παράσχωι τὰ κατάλληλα ποσοτικὰ πρότυπα (ὑποδείγματα) ἀναλύσεως καὶ συνθέσεως διὰ τὴν λήψιν τῶν ἀποφάσεων. Ἡ διδομένη ἀνάλυσις τῶν βασικῶν μεθόδων τῆς Ε.Ε. ἀκολουθεῖ τὸ σύνθετον ὑπόδειγμα παρουσιάσεως : ἥτοι, ὀρισμὸς τοῦ προβλήματος, κατασκευὴ τοῦ προτύπου, ἀξιολόγησις τῶν ἐναλλακτικῶν τρόπων ἐνεργείας, δράσεως, μέθοδοι ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος. Ἡ ἀνάλυσις αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ καταστήσῃ σαφεῖς τὰς ὁμάδας τῶν ὑποδειγμάτων ἐπιχειρησιακῆς ἐρεύνης τὰ ὅποια δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὰ πλέον σπουδαῖα πεδία λήψεως ἀποφάσεων. Τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ Μέρους 1, συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ Ackoff, εἶναι μία διδακτικὴ ἐπανάληψις τῶν λοιπῶν ἄρθρων. Τὰ ἄρθρα τοῦ Μέρους 2, ἀναφέρονται εἰς τὰ ὑποδείγματα καὶ τὴν κατασκευὴν τούτων καὶ εἶναι γενικῶς σαφῆ καὶ χρήσιμα· θὰ εἶναι δὲ ἐν καλῶν ἀνάγνωσμα τίσον διὰ τὰ ἐπιστημονικὰς πεπαιδευμένα άτομα ὅσον καὶ διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων. Ἐν ἄρθρον συνταχθέν ὑπὸ R. S. Weinberg καὶ τιτλοφορημένον «Αἱ χρήσεις καὶ τὰ Ὁρία τῶν Μαθηματικῶν Ὑποδειγμάτων» προσπαθεῖ νὰ δώσῃ μίαν λεπτομερικὴν περιγραφὴν τοῦ εἴδους τῶν μαθηματικῶν ὑποδειγμάτων τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν Ε.Ε. καὶ ἐιδικώτερον ἐκείνων τῶν ὑποδειγμάτων τὰ ὅποια ἀναφέρονται τὴν ἔρευναν τῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἀνάλυσις ἀποτυγχάνει νὰ παράσχωι ἕνα σαφὴ ὄρισμὸν τῶν ἐξιώσεων συμπεριφορᾶς ὡς στοχαστικῶν ὑποδειγμάτων, εἰς τὴν ἡ πραγματικότητά αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν λόγῳ ὑποδείγματα. Αἱ ἐξιώσεις συμπεριφορᾶς τοῦ Weinberg εἶναι ἀπλῶς μορφὰ τῆς στατιστικῆς συσχετίσεως χωρὶς νὰ διατυπώνουσιν εἰς ὑπόδειγμα τὴν ὑποκειμένην διαδικασίαν, ὅσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δηλώσεις περὶ τῶν μέσων, περὶ τῶν ὁποίων ὑφίσταται σημαντικὴν ἀμφιλογία ὅσον ἀφορᾷ τὴν ταυτοποίησιν τῶν ποσομῶν καὶ ἀποτυγχάνει νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς ἐμπεριεχομένους κινδύνους κατὰ τὴν πρῶτον καὶ τὸν χειρισμὸν τούτων, ἅτινα εἶναι γινωστὰ εἰς τοὺς περισσότερους οἰκονομῶν τῆς ἡμέρον· ὁ συγγραφεὺς καταφεύγει τελικῶς εἰς τὴν δικαιολογίαν «ὅτι τὰ τοιαῦτα ὑποδείγματα μᾶς ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν οὐστηματικὴν κατάταξιν τῶν δεδομένων διὰ περαιτέρω ἀνάλυσιν». Αἱ κυριώτεραι ἑλλείψεις (ἀτέλειαι) αὐτοῦ τοῦ μέρους

της συλλογής των S. είναι: α) δὲν παρέχει μίαν καλὴν περιγραφὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Γραμμικοῦ Προγραμματισμοῦ εἰς τὴν Ἀνάλυσιν τῶν Δραστηριοτήτων ἂν καὶ οὕτη περιλαμβάνη ἕν μακροσκελὲς ἄρθρον συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Vassongī περί τῶν «Χρήσεων τῆς Μαθηματικῆς Ἀναλύσεως εἰς τὴν Παραγωγὴν καὶ τὸν Ἐλεγχον τῶν Ἀποθεμάτων», β) δὲν δίδονται καλὰ παραδείγματα στοχαστικῶν ὑποδειγμάτων, τοιούτων ὡς τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν Θεωρίαν τῆς Ἀναμονῆς (οὐρᾶς) καὶ τῶν Ἀποθεμάτων. Τὸ τελευταῖον ἄρθρον συγγραφὲν ὑπὸ τοῦ Ackoff καὶ ἀναφερόμενον εἰς τὰ «Πρωτότυπα Ὑποδείγματα» παρέχει μίαν λογικῶς πλήρη κατάταξιν τῶν ὑποδειγμάτων τῆς Ε.Ε., ἀλλ' ὕστερεί εἰς τὴν κατάταξιν τῶν ἐμπεριεχομένων ποσοτικῶν διαρθρώσεων. Τὸ Μέρος 3, «Μέθοδοι Ἐπιχειρησιακῆς Ἐρεῦνης», εἶναι ἀσυγκρίτως πληρέστερον ἐν σχέσει πρὸς τὰ δύο προηγούμενα Μέρη, καταλαμβάνει δὲ τὸ ἡμῖσι σχεδὸν τῶν σελίδων τοῦ βιβλίου καὶ εἰσάγει ἄνευ δυσκολίας τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν γνωστῶν τεχνικῶν (μεθόδων). Ὁ S. κατατάσσει τὰς μεθόδους εἰς τὰς ἀρμοζούσας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν προβλημάτων «Πολυπλοκότητος» «Μεταβλητότητος» καὶ «Ἐλλείψεως πληροφοριῶν» ἢ κατάταξις δὲν εἶναι ἀτυχῆς, ἂν καὶ ἀπορῆ τις διότι περιλαμβάνει τὴν Παραμετρικὴν Ἀνάλυσιν εἰς τὴν «Πολυπλοκότητα» καὶ ὄχι εἰς τὴν «Μεταβλητότητα», ἢ ὅποια καλύπτει τὰς στατιστικὰς μεθόδους. Ὁ Δυναμικὸς Προγραμματισμὸς κατατάσσεται εἰς τὴν «Πολυπλοκότητα» καὶ ὄχι εἰς τὴν «Μεταβλητότητα» πᾶρα τὸ ὅποιον δὲν τονίζει τὴν πραγματικὴν σπουδαιότητα τῆς μεθόδου· πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι ὅλα τὰ συστήματα κατατάξεως δημιουργοῦν αὐθαίρετως διαχωρισμοὺς. Εἰς τὸ κεφάλαιον «Μέθοδοι Ἀρμολογίας διὰ τὴν Ἀντιμετώπισιν Προβλημάτων Πολυπλοκότητος» ὑπάρχουν ἄρθρα ἐπὶ τοῦ Μαθηματικοῦ Προγραμματισμοῦ, τοῦ Δυναμικοῦ Προγραμματισμοῦ, τῆς Συμβολικῆς Λογικῆς καὶ τῆς Παραμετρικῆς Ἀναλύσεως.

Τὸ κυριώτερον ἄρθρον ἐπὶ τοῦ «Μαθηματικοῦ Προγραμματισμοῦ» συγγραφὲν ὑπὸ τοῦ Henderson καὶ Schlaizer εἶναι μία καλὴ ἔκθεσις περὶ τοῦ διατι καὶ πότε ὁ Γραμμικὸς Προγραμματισμὸς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ εἰς μίαν ποικίλλαν κατάστασιν στατικῆς κατανομῆς περικλειουσῶν (ἐμπεριεχουσῶν) πλήθος ἀλληλοεπιδρουσῶν μεταβλητῶν, ἔνθα οἱ μέθοδοι τῶν διαδοχικῶν δοκιμῶν καὶ διορθώσεων δὲν δύνανται εὐκόλως νὰ ἐφαρμοσθοῦν. Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον δὲν δεικνύει τὴν πλήρη δυνατότητα τῆς μεθόδου ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῷ χρόνῳ ἀποφάσεις πολυσταδιακοῦ χαρακτῆρος, οὔτε τὰ ὅρια τῆς ἀβεβαιότητος τὰ σχετιζόμενα πρὸς οὕτην καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ «τοῦ διοικητικοῦ στελέχους τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς μίαν μέθοδον ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ διὰ τὴν λύσιν μᾶλλον τετριμμένων προβλημάτων λήψεως ἀποφάσεων μεταξὺ τοῦ κυκεῶνος ἰούτων». Θὰ ἦτο χρήσιμον ἐπίσης, νὰ προστεθῆ ἐνταῦθα μία καλὴ μὴ τεχνικὴ συζήτησις ἐπὶ τῆς Δικτυωτῆς Ἀναλύσεως ἐκτενομένης ἐπὶ τῶν μεθόδων τῆς Κρισίμου Διαδρομῆς, ὅπως εἶναι ἡ μέθοδος PERT. Τὸ δεῦτερον ἄρθρον ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ εἶναι μία ἀπροσδόκητος κατάπτωσις καὶ δὲν προσθέτει πολλὰ πράγματα εἰς τὴν συζήτησιν.

— Τὰ τρία ἄρθρα ἐπὶ τοῦ Δυναμικοῦ Προγραμματισμοῦ τονίζουν τὸν πολυσταδιακὸν χαρακτήρα τῆς μεθόδου, ἀλλὰ ἀναφέρονται μόνον εἰς καθωριστικὰ ὑποδείγματα καὶ ὁ ὀξυδερκὴς ἀναγνώστης δύναται δικαίως νὰ ὑποπτευθῆ, ὅτι ὁ Μαθηματικὸς Προγραμματισμὸς θὰ ἠδύνατο ἐξ ἴσου καλῶς νὰ πραγματευθῆ τὰ ἐν λόγῳ προβλήματα.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ πραγματικὴ σημασία (ἐννοία) τοῦ Μαθηματικοῦ Προγραμματισμοῦ, ἥτις νὰ παράσχη τὴν πολιτικὴν βελτιστοποίησιν ὑπὸ συνθήκας ἀβεβαιότητος, ἔχει ἀπωλεσθῆ καὶ οὕτως ἔχει τὸν χαρακτήρα τῆς μεθόδου ἀναδράσεως δηλαδὴ μίᾳς πολιτικῆς δηλοῦσης νὰ παραχθῆ ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο, τούτου ἔξαρτωμένου ἐκ τῶν πραγματοποιημένων τιμῶν τυχάνων μεταβλητῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὴν πραγματικὴν λειτουργίαν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν διαδικασίας λήψεως ἀποφάσεων. Ἡ περιγραφή τῆς πολιτικῆς τοῦ S. ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀνοματολογίαν παραλείπει τὸ σημεῖον. Οἱ συνδυαστικοὶ περιορισμοὶ τοῦ Δυναμικοῦ Προγραμματισμοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχουν

καταστή σαφείς δι' αντιπαραβολής τῆς ἐν λόγῳ τεχνικῆς πρὸς τὸν Μαθηματικὸν Προγραμματισμὸν.

— Τὸ μοναδικὸν ἄρθρον ἐπὶ τῆς Συμβολικῆς Λογικῆς θὰ ἀπωλέσῃ ἀναμφρόβως τὸν μὴ μαθηματικὸν ἀναγνώστην, ἂν καὶ εὖτος δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν σημασίαν τοῦ Ἐναλογιστικοῦ Λογισμοῦ.

— Τὰ δύο ἄρθρα ἐπὶ τῆς Παραμετρικῆς Ἐναλύσεως εἶναι ὑπεραπλοποιημένα μελέται τῆς ἀναλύσεως τῆς διακυμάνσεως, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ γίνουσι καλλίτερον κατανοητὰ ὡς θέματα ἀφορῶντα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν προβλημάτων μεταβλητότητος καὶ τὰ στατιστικὰ συμπεράσματα χρειάζονται διευκρίνησιν.

Τὸ κεφάλαιον τὸ τιτλοφορούμενον «Ἐργαλεῖα Ἐναρῶντα εἰς τὴν Ἀντιμετώπισιν τῶν Προβλημάτων Μεταβλητότητος» ἀρχεται μὲ ἄρθρα ἐπεξηγηματικὰ τῶν ἐνοιῶν τῆς μαθηματικῆς πιθανότητος. Τὸ ὑπὸ τοῦ Warren Weaver συγγραφέν εἶναι τὸ καλλίτερον. Ὁρισμένη σύγχυσις εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου τῶν Kurnow, Glasser καὶ Ottman, τὸ ὁποῖον ὀρίζει τὴν μαθηματικὴν πιθανότητα ὡς τὴν σχετικὴν συχνότητα ἐνὸς γεγονότος εἰς μίαν ἀπειρον ὁκολουθίαν δοκιμῶν, μᾶλλον, παρὰ ὡς ἐν Ἰδανικὸν ὑπόδειγμα διὰ σύγκρισιν πρὸς τὰς πειραματικὰς δοκιμὰς — καὶ ὁ ὅρος μέτρον πιθανότητος χρησιμοποιεῖται ἄνευ ὀρισμοῦ τοῦ χώρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ μέτρον προσορίζεται. Τὰ ἐν λόγῳ ζητήματα τῆς ἀκρίβειας δὲν εἶναι ἀσήμαντα, διότι ἐν μεγάλῳ μέρει τῆς συγχύσεως περὶ τῆς πιθανότητος προκόπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ χώρος τοῦ μέτρου καὶ τοῦ γεγονότος δὲν ὀρίζονται προσεκτικῶς.

— Τὸ ἐτόιμον ὑποκεφάλαιον τοῦ ὑπὸ συζήτησιν κεφαλαίου ἀφιερῶται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Ἀναμονῆς καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν ἄρθρον συγγραφέν ὑπὸ Σ., ὁ ὁποῖος δίδει μίαν ἐπαρκῆ ἀνάλυσιν τῶν βασικῶν ἐνοιῶν, κυρίως τῆ βοήθειαν (ἐνὸς παραδειγματος) βελτιστοποήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαλύων μῶς ἐπιχειρήσεως παροχῆς προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν. Κατ' ὁλοκληρίαν τούτου, εἰς τὰ δύο ἄρθρα τὰ παρουσιάζονται τὸ ἀντικείμενον τῆς θεωρίας τῶν ἀποφάσεων δὲν προσπαθεῖται οἰαδήποτε ἀνάλυσις τῶν διαδοχικῶν ἀποφάσεων. Ἀντὶ τούτου, ταῦτα περιορίζονται εἰς τὰς ὑποκειμενικὰς πιθανότητας καὶ κριτήρια διὰ τὴν βελτιστοποίησιν τῶν ἀποφάσεων, χωρὶς οὐδέ μίαν ἢ μερικὴν ἀνάπτυξιν τῶν διασθρώσεων τοῦ ὑποδείγματος εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ κινδύνου. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν θεωρίαν τῶν ἀποφάσεων. Ἴσως τὸ θέμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀσαφές.

Τὸ τελικὸν ὑποκεφάλαιον «Τῶν Ἐργαλείων τῶν Ἀρμολογούντων διὰ τὴν Ἀντιμετώπισιν προβλημάτων μεταβλητότητος» περιέχει δύο ἄρθρα ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν Παιγνίων· αὕτη ὀρίζεται εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον ὑπὸ τοῦ Shubik ὡς ἡ μελέτη λήψεως τῶν ἀποφάσεων εἰς καταστάσεις συγκρούσεως. Τὸ ἄρθρον τοῦ Shubik εἶναι μίαν καλὴν ἀνάλυσιν τῶν παιγνίων, τῆς στρατηγικῆς καὶ τῆς δυναμικῆς χρησιμότητος τῆς θεωρίας τῶν Παιγνίων εἰς τὴν Ε. Ε.

Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ μέρους 3 περιέχει διάφορα ἄρθρα (δοκίμια) ἀναλύοντα κυρίως θέματα τῆς Στατιστικῆς Ἐπαγωγῆς καὶ τῆς Ἐξομοιώσεως, κατάλληλα διὰ τὸν ἐντελῶς (πληρῶς) ἀμόρητον σπουδαστὴν.

— Τὸ μέρος 4, τιτλοφορούμενον «Ὁρισμένα Ἐφαρμογὰ τῆς Ε.Ε. ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς κατηγορίας ἄρθρων, περιγραφόντων τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ε.Ε. εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Παραγωγῆς, εἰς τὴν Ἐρευναν τῆς Ἀγορᾶς καὶ τὴν Οἰκονομικὴν Διαχείρισιν, χαρακτηρισζόμενον ὑπὸ τοῦ S. ὡς μὴ πλήρως ἀντιπροσωπευτικὸν τῆς ἐργασίας τῆς Ε.Ε. τὴν ὁποίαν προτίθετο νὰ παρουσιάσῃ ἐφ' ὅσον ἡ περιορισμένη γνῶσις τῶν μεθόδων, ἢ ὑποθεθεῖσα διὰ τὸν ἀναγνώστην ἰσθ' ὑπέβαλλε νὰ ἐπιλέξῃ δοκίμια τὰ ὁποῖα δύναται κυρίως νὰ ἀναμένῃ ὅτι θὰ μεταδώσῃ «μίαν βαθυτέραν ἐκτίμησιν καὶ κατανοήσιν τῆς προσεγγίσεως τῆς Ε.Ε. εἰς τὰ ἐπιχειρηματικὰ προβλήματα». Τὰ ἄρθρα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Παραγωγῆς περιορίζονται εἰς προβλήματα οἰκονομικῆς μερίδος παραγωγῆς καὶ ἐλέγχου ἀποθεμάτων. Δὲν δίδονται παραδείγματα (ἢ μᾶλλον δίδονται πολὺ ὀλίγα) δεικνύοντα τὸν τρόπον ἐφαρμογῆς τῆς Ε.Ε. εἰς τὸν προγραμματισμὸν τῶν κατασκευῶν, εἰς τὸν προγραμματισμὸν παραγωγῆς, εἰς τὴν κα-

τανομήν, εις τήν συμφόρησιν κατά τήν ροήν τῆς παραγωγῆς, εις τήν κατανομήν τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων κλπ. Τά ἄρθρα τὰ ἀναφερόμενα εις τήν ἔρευσιν τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐξ Ἰσου περιορισμένου ὀρίζοντος, μελετῶντα τὰς στατιστικὰς ἀναλύσεις διὰ τήν μέτρησιν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν πωλήσεων καί τῆς προσπάθειας προωθήσεων τούτων, καί μόνον ἕν ἄρθρον ἀναφέρεται εις μίαν εὐρείαν μελέτην Ἐξομοιώσεως διὰ τόν προσδιορισμόν τοῦ ἀριθμοῦ καί τῆς θέσεως τῶν ἀποθηκῶν μίας κατανομῆς ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος. Δέν δίδονται μελέται μετοβολῆς τοῦ τύπου ἑνὸς προϊόντος ἢ ἐτέρων φαινομένων ἐρέυνης τῆς ἀγορᾶς διὰ τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται στοχαστικά ὑποδείγματα. Τά ἄρθρα τὰ ἀναφερόμενα εις τήν Οἰκονομικὴν Διαχειρίσιν πραγματεύονται θέματα στοιχειώδους δειγματοληψίας καί στατιστικῆς λογιστικῆς ἐκτιμήσεως καθὼς ἐπίσης καί εις τὰ τοιαῦτα στοιχειώδους χρήσεως τῆς θεωρίας τῶν Παιγνίων· εις τὸ χρηματοοικονομικὸν πρόγραμμα καί εις τήν μελέτην τῶν ἐνώσεων τῶν ἐπιχειρήσεων καί εις τὴν ἀπόκτισιν τούτων. Ὅπως ὁ S. ἔχει προειδοποιήσει, τὰ παραδείγματα του ἐφαρμογῆς τῆς E.E. εις τὰς ἐπιχειρήσεις εἶναι εἰς ἕν χαμηλὸν ἐπίπεδον τῆς ὀρθολογικῆς λήψεως τῶν ἀποφάσεων. Μετὰ ἀπὸ οὐτῶν τὴν λεπτομερῆ θεώρησιν τῆς «Ἐπιστημονικῆς λήψεως τῶν ἐπιχειρηματικῶν ἀποφάσεων», τί γνῶμην ἔχομεν τώρα περὶ αὐτῆς;

Ἐχουν παραλειφθῆ σπουδαῖα πεδία τῆς E.E. προφανῶς ἢ ὀξιοπιστία δέν θεωρεῖται ὡς μέρος τῆς ἐπιχειρηματικῆς λήψεως τῶν ἀποφάσεων. Εἰς ὠρισμένας βιομηχανίας, κυρίως εις τὰς ἠλεκτρονικὰς τοιαύτας, ἡ ἀξιοπιστία τῆς λειτουργίας εἶναι πρόβλημα μεγίστης σπουδαιότητος.

Ἡ φύσις, ὁ ρόλος καί τὰ πεδία ἐφαρμογῆς τῶν συστημάτων τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν (διερευνητῶν) κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἠγνωσθησαν· ὡστόσο, αἱ ἐπιχειρήσεις χρησιμοποιοῦν τοιαῦτα συστήματα διὰ τὴν συλλογὴν καί τὴν ταξινόμησιν πληροφοριῶν, διὰ λογιστικὰς καταγραφὰς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καί τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑπαλληλικῶν καθηκόντων. Ἐνταῦθα ἡ θεωρία τῶν πληροφοριῶν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ἀναλυθῆ. Ἐπίσης μία περισσότερον ἐταρκῆς ἀνάλυσιν τῶν διαδικασιῶν ἐλέγχου εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις θὰ ἦτο ἐπιθυμητή. Ἡ ἀντικατάστασις καί ἡ συντήρησις τοῦ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ εἶναι ἕν ἕτερον πεδῖον σημαντικὸν τὸ ὁποῖον δέν ἀναλύεται ἐπαρκῶς. Περιέργως ἐκτός τῶν στοιχειῶδων ἐννοιῶν τοῦ κόστους, τὰ σύγχρονα θεωρητικὰ οἰκονομικὰ ὑποδείγματα καί αἱ σύγχρονοι (οἰκονομικαί) ἐννοιαὶ τῆς E.E. δέν ἐξετάζονται σοβαρῶς. Εἰδικώτερον ὁ ρόλος τῆς E.E. εις τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ κόστους εὐκαιρίας καί τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων ἤξιζον μεγαλύτερας ἀναλύσεως καὶ κυρίως τὰ γραμμικὰ οἰκονομικὰ ὑποδείγματα. Τὸ πεδῖον τῆς οἰκονομικῆς προγνώσεως ἕν γένει, τὸ ὁποῖον εἶναι μεγίστης σημασίας διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις, εἶναι δεκτικὸν μελέτης τῆς E.E. καί εἶναι βεβαίως περισσότερον χρήσιμον παρὰ οἱ ἑυσυνόητοι ἀναλύσεις τῆς θεωρίας (λήψεως) τῶν ἀποφάσεων.

— Εἶναι δύσκολον νὰ δραπετεῦσῃ τις ἀπὸ τὸ αἶσθημα διὴ τὴν συλλογὴν τοῦ S. τῶν καλλιτέρων μὴ τεχνικῶν κειμένων ἐπὶ τῆς E.E. εἶναι πολὺ χαμηλοῦ ἐπιπέδου, μὴ ἐμποιούσα αἰσθησὶν εις τὸ δύστροπον διοικητικὸν στέλεχος τῆς ἐπιχειρήσεως μήτε διεγείρουσα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν εὐφυστέρων τῶν σπουδαστῶν τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων. Ἐν τούτοις τὸ βιβλίον εἶναι ἡ καλλιτέρα διαθέσιμος ἐπιτομή.

Ὁ S ἀπεκαλεῖται τὴν σοβαρὰν προσοχὴν τῶν διοικητικῶν στελεχῶν τῶν ἐπιχειρήσεων καί τῶν σπουδαστῶν τῆς Διοικήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῆς «νέας τεχνολογίας τῆς Διοικήσεως πραγματευομένης τὸν πυρῆνα τῆς ἐργασίας τοῦ Διευθυντοῦ δηλαδὴ τὴν λήψιν ἀποφάσεων. Δύναται νὰ συμπεράνη τις ἐκ τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ τιτλοφορουμένου «E.E. Ἡ Εἰσβολὴ τῶν Ἐπιστημῶν εις τὸν Κόσμον τῆς Ἐπιχειρήσεως» ὅτι ὁ S. ἐκτιμᾷ ὀρθῶς ὅτι οἱ ἐπιστήμονες θεωροῦν τώρα τὴν διοίκησιν τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς ἕν ἐφαρμὸν πεδῖον δράσεως, ἀλλὰ δέν ἀκολουθεῖ τὰ πλήρη συμπεράσματα αὐτῆς τῆς ἀναπτύξεως. Ὑποστηρίζει μᾶλλον ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τοὺς Διευθυντὰς καί τοὺς σπουδαστὰς τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων «νὰ καταβάλλουν προεπάθειαν νὰ κατανοήσουν τὸ ἐπιστημονικὸν πεδῖον τῆς E.E.» τὸ ὁποῖον δέν

είναι αναγκαίον να είναι το τοιοῦτον ἐνὸς εἰδικοῦ, ἀλλὰ πρέπει να εἶναι ἐπαρκὲς να καταστήσῃ ἱκανὸν τὸ διοικητικὸν στέλεχος τῆς ἐπιχειρήσεως να γνωρίζῃ τότε καὶ πῶς ὁ εἰδικὸς δύναται να τὸν βοηθήσῃ.

Ὁ S. τελειώνει τὴν εἰσαγωγὴν του μετὴν ἀκόλουθον πρότασιν. «Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ ἔλευσις τῆς Ε.Ε. δύναται κάλλιστα να σημαίνει ὅτι ἡ λήψις τῶν ἀποφάσεων ὑπὸ τὴν ἐπιχειρήσεων κατ' ἀνάγκην θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον ὀλιγώτερον τέχνη καὶ περισσότερον ἐπιστήμη. Ἐὰν αὕτη εἶναι ἡ πιθανὴ σπουδαιότης τῆς Ε.Ε., τότε οἱ σπουδασταὶ τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων, τὸσον εἰς τὸ σχολεῖον ὅσον καὶ εἰς τὴν πράξιν, πρέπει να τὴν ἐξετάσουν μετὰ προσοχῆς».

Κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ λήψις τῶν ἀποφάσεων ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὁ λειτουργικὸς ἔλεγχος τῶν συγχρόνων βιομηχανιῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἶναι καθ' ὅδον πρὸς τὸ πέρασμα ἀπὸ θεωρητικὸς ἢ ἐμπειρικῶς πεπαιδευμένους σπουδαστὰς τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων εἰς τοὺς δι' ἐπιχειρησιακῆς ἐρεύνης πεπαιδευμένους ἐπιστήμονας. Τοῦτο εἶναι φυσικὸν ἐπακόλουθον τῆς περιπεπλεγμένης συγχρόνου τεχνολογίας, ἐνθα μία ἀπλή οικειότης μετὴν Ε.Ε. δὲν ἐπαρκεῖ διὰ να ἀντιμετωπίσῃ τὴν πρόκλησιν.

Μέχρι τοῦδε, τὰ προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως ἔχουν προσελκύσει τὰ άτομα τὰ προικισμένα μετὰ μίαν σειρὰν ταλέντων εἰδικὰ διὰ τὰς *quid pro quo* δραστηριότητος τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ χώρου: ἦτοι τὴν ἐφευρετικότητα, τὴν διαισθητικότητα, πλαισιωμένας μετὰ μίαν ἐξωστραφῆ προσωπικότητα καὶ μετὰ ἰσχυρὰν θέλησιν να κυριαρχῆ καὶ να κατευθύνῃ τοὺς λοιποὺς ἐργαζομένους.

Οἱ σπουδασταὶ οἱ ἔχοντες τὰ ἐν λόγω προσόντα ἔχουν εὐδοκιμήσει εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ τῶρ ἀτιμετωπιζοῦν μίαν πρόκλησιν πρὸς τὴν ὁποίαν προσαρμόζονται κακῶς. Ἡ τεχνολογία τῆς βιομηχανικῆς μας κοινωνίας μετατρέπεται ταχέως εἰς ὕψηλως ὀλοκληρωμένα αὐτόματα συστήματα, ὀδηγοῦμεθα ὑπὸ τῆς μηχανικῆς καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς μηχανῆς καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἀτόμου, ἀπαιτοῦνται μίαν τεραστίαν προσπάθειαν χειρισμοῦ τῶν δεδομένων. Ποσοτικὰ πρότυπα (ὑποδείγματα) κατασκευασθέντα ὑπὸ ἐπιχειρησιακῶν ἐρευνητῶν ἔχουν ὀλοκληρωθῆ διὰ τῆς ἐπιλύσεως τούτων ὑπὸ τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ οὕτω λαμβάνει χώραν αὐτομάτως ἡ ἐκτέλεσις ἐνὸς μεγάλου ἔργου λεπτομερικῶν ἀποφάσεων, αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦδε ἐθεωροῦντο ὅτι ἦσαν καθήκον τῆς διοικήσεως. Ἡ ἐν λόγω ἀπρόσωπος τεχνολογία ἐκτελεῖ καλλίτερον τὰ καθήκοντα τῆς διοικήσεως. Ἡ ἐν λόγω ἀπρόσωπος τεχνολογία ἐκτελεῖ καλλίτερον τὰ καθήκοντα τῆς διοικήσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ποιότητος τῶν ἀποφάσεων, καὶ θὰ καταστήσῃ τελικῶς ἀπρηχαιωμένην τὴν ἀνάγκην καὶ τὰς σπουδαίας εὐκαιρίας ἀασχολήσεως τῶν σπουδαστῶν τῆς Διοικήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων: θὰ ἀντικαταστήσῃ δὲ ἐπίσης ἕναν μεγάλον ἀριθμὸν διοικητικῶν ὑπαλλήλων.

Μετὴν πάροδον τοῦ χρόνου, τὰ διοικητικὰ στελέχη τῶν ἐπιχειρήσεων δύναται κάλλιστα να στρατολογήθουν μετὰ τῶν ἐπιστημονικῶς πεπαιδευμένων ἀτόμων τῶν ἐκπαιδευθέντων εἰς τὴν τεχνολογίαν τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ τὴν Ε.Ε. καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐκπαιδευθῆ εἰς τὰς ἐπιστήμας, ἐφ' ὅσον εἶναι τὸ ὑπόβαθρον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν συστημάτων λήψεως ἀποφάσεων. Τώρα, φαίνεται ὅτι πολλοὶ τῶν σπουδαστῶν τῆς Βιομηχανικῆς Τεχνολογίας θὰ παρέχουν νέα βιογραφικὰ σημεῖωματα ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι ἡ Ε.Ε. ἔχει καταστῆ ἐν σπουδαῖον μάθημα τοῦ ἐν λόγω κύκλου σπουδῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οὗτοι διδάσκονται Οἰκονομίαν, Διοίκησιν τῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ Ψυχολογίαν ἐκτὸς τῶν βασικῶν τεχνολογικῶν μαθημάτων.

Ὡς ἐκ τούτου, φαίνεται ὅτι οἱ σπουδασταὶ τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων πρέπει να ἐπανεκτιμήσουν τὰ κίνητρά των, τὰς ἀρμοδιότητάς των καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικὸς σκοποὺς των. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐν βασικὸν τάλαντον διὰ τὴν ἐπιστήμην θὰ πρέπει να ἀναζητήσουν βαθυτέραν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν Ε.Ε. ἀποκομίζοντες μίαν πραγματικὴν κατανόησιν τῆς τεχνολογίας τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ να ἀφήσουν να ἀτονίσουν τὰ διάφορα μαθήματα, τὰ ὁποῖα διδάσκονται κανονικῶς εἰς τὸ σχολεῖον, κινούμενοι οὕτως εἰπεῖν πρὸς τὴν κατευθύνσιν

της τεχνολογίας. Οι λοιποί θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι η διοίκησης των επιχειρήσεων απαιτεί ένα νέον ρόλον του διοικητικού μηχανισμού. Είναι φανερόν ότι η τεχνολογία της έπιστήμης της διοικήσεως δέν δύναται να όρίση τους άντικειμενικούς σκοπούς, να εισάγη νέας επιχειρήσεις και να όργανώση την ανθρώπινη προσπάθειαν. Ή ήγεσία προφανώς είναι άναγκαία διά την κατειθουτικήν ταύτην λειτουργίαν. Δύναται όί σπουδαστάί της Διοικήσεως των Ήπιχειρήσεων να αναλάβουσ τόν έν λόγω καθήκον; Έχουν άνάγκην μιās περισσότερον φιλελευθέρας έκπαιδεύσεως μάλλον παρά μιās κάπως περιωρισμένης τοιαύτης εις την Ε.Ε. Δέν είναι αί σπουδαί της έπιστήμης, της συμπεριφοράς, της βιομηχανικής οικονομίας των κοινωνικών άντικειμενικών σκοπών και των δημοσίων θεσμών περισσότερο σημαντικά;

Ronald W. Shephard

Καθηγητής του εις Berkeley Πανεπιστημίου Καλιφορνίας

Vella (Giuseppe Frisella): «Infazione Strisciante e Imposte Sul Reddito».

Άνάτυπον από την Ήπιθεώρησιν «La Finanza Pubblica», No 3-4, Μάϊος — Αύγουστος 1968.

Ό συγγραφεύς της ως άνω μελέτης είναι τακτικός καθηγητής της Πολιτικής Οικονομίας εις τόν Πανεπιστήμιον του Πατέρμου, γνωστός διά τας έμπεριστοιχίμενας μελέτας του επί θεωρητικών θεμάτων και επί προβλημάτων οικονομικής πολιτικής.

Τά κύρια σημεία της μελέτης ταύτης του καθηγητού κ. Vella είναι τά έξης:

1. Είναι άδιάφορον, κατ' άρχήν, άν τό Κράτος άνιλήση τά άπαραίτητα διά τός άνάγκας του μέσα διά φορολογίας ή διά δανείου, έστω και ύπό μορφήν έκδόσεως χαρτονομίσματος. Εις τελευταίαν άνάλυσιν και τού εχόμεν φορολογίαν πραγματοποιήμενην δι' αύξήσεως των τιμών εις την άγοράν.

2. Μεταξύ του «έρποντος» πληθωρισμού (διά της έκδόσεως χαρτονομίσματος) και της έπιβολής άμέσων φόρων επί του εισοδήματος, προτιμητέον είναι τό πρώτον μέσον, καθόσον είναι άδάπανον, άντικειμενικόν, γενικής έφαρμογής και άνταποκρίνεται εις την φορολογικήν δικαιοσύνην.

3. Ό ιομισματικός πληθωρισμός είναι δυνατόν να παραμείνη εις περιωρισμένην έκτασιν, πρός άποφυγήν ψυχολογικών άντικτύπων και κλονισμού του οικονομικού συστήματος. Τούδαντίον, ή φορολογική έπιβάρυνσις δέν είναι εύκολον να άναχαιτισθῆ, μολονότι τά Συντάγματα καθορίζουσ, ότι ούτη δέν πρέπει να ύπερβαίη την φοροδοτικήν Ικανότητα των πολιτών.

4. Ένώ ό πληθωρισμός, όταν συνεπάγεται αύξησιν των τιμών, έχει την ίδιαν επίδρασιν εις όλους τούς τομεάς των αγαθών, ή αύξησις της φορολογίας γεννά κερδοσκοπικάς άντιδράσεις με άποτέλεσμα συχνά την άνοδον των τιμών εις τό διπλάσιον ή και πλέον.

5. Ή δυσχέρεια έξακριβώσεως των πραγματικών εισοδημάτων και ή χρησιμοποίησις δεικτών φορολογητέας ύλης οδηγούν εις μεγάλας άύθαιρεσίας και άδικίας, χωρίς να έξέρχεται τελικώς ώφελήμενον τό Δημόσιον.

6. Από πάσης άπόψεως είναι όρθόν να προτιμάται τό «δωρεάν δάνειον», τό όποιον έπιβάλλεται εις τούς πολίτας με την έκδοσιν χαρτονομίσματος ως μέσον πορισμού δημοσίων έσόδων.

Σωτ. Ή. Άγαπητίδης

Louise B. Young: «Population in Perspective». Oxford University Press, Νέα Ήόρκη, Λονδίνο, Τορόντο, 1968.

Πολλά είναι τά προβλήματα τά όποια κατακαίουν τόν σύγχρονον κόσμο. Τό πρόβλημα όμως της έκρηκτικής αύξήσεως του πληθυσμού Ιδιαίτατα μετά τόν Β' παγκόσμιον πόλεμον είναι άσφαλώς τό πρώτον. Είναι χαρακτηριστικόν ότι ό 19ος αίων

έγνώρισε προβλήματα ομαδικής δυστυχίας και δη κατά την περίοδον της πρώτης βιομηχανικής επαναστάσεως. Δέν έγνώρισε όμως προβλήματα πείνης όπως τὰ έζησε ο 20ός αιών, διαρκούντος έν τούτοις του όποιου ο πλοϋτος του κόσμου ήτο πολύ μεγαλύτερος σχετικώς προς τόν πλοϋτον του 19ου αιώνος. Είναι άξιον ιδιαιτέρας σημειώσεως ότι τό φοβερόν πρόβλημα του υπερπληθυσμού άπαντάται κυριώτατα εις τās περιοχάς εκείνας του κόσμου ('Ασία - 'Αφρική) εις τās όποιās παρατηρείται ή μεγαλύτερα άγραμματοσύνη και ή μεγαλύτερα πενία. Ούτως ή σύγχρονος έξέλξις δεικνύει ένας άξιοσημείωτον παραλληλισμόν μεταξύ άναλφαβητισμού, οικονομικής άθλιότητος και μεγάλου αριθμού γεννήσεων. Μέγας αριθμός γεννήσεων υπήρξε βεβαίως και κατά τό παρελθόν. 'Η καταπολέμησις όμως της θνησιμότητος των βρεφών καθώς και πολλών νόσων και ή συνεπακόλουθος αύξησις του μέσου όρου της ζωής συνετέλεσαν μαζί με άλλους λόγους εις τήν έκρηκτικήν αύξησιν του πληθυσμού. 'Η έκδότις του παρόντος βιβλίου συνεκέντρωσε πλείστα όσα κείμενα γραφέντα από διαφόρους συγγραφείς, άναφερόμενα εις τὰ προηγουμένως σημειωθέντα προβλήματα. Τὰ κείμενα ταύτα έταξινόμησε εις τās κάτωθι 4 κατηγορίας: 1) Βιολογικοί παράγοντες. 2) Οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες. 3) Θρησκευτικοί και κοινωνικοί παράγοντες. 4) Προοπτικά διά τό μέλλον. 'Ο πλοϋτος του ως άνω έργου και ή ποικιλία των εις αυτό περιλαμβανομένων άπόψεων παρέχουν εις τόν κοινωνικόν και οικονομικόν έρευνητήν των ήμερών μας πλείστα όσα δεδομένα, άπόψεις και άφαιτηρίας διά μίαν αποτελεσματικήν και γόνιμον αντιμετώπισιν των πληθυσμιακών προβλημάτων.

Σ. Π

« S P O U D A I »

« ETUDES »

Edition Bimensuelle de l' École
des Hautes Études Industrielles

« STUDIES »

Bimonthly Edition of the Graduate
School of Industrial Studies

Le Pirée — 40, M. Karaoli - A. Dimitriou — Piraeus

'Η 'Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή ουδεμίαν φέρει ευθύνην διά τὰ ένυπόγραφα άρθρα,
τὰ όποία έκπροσωποϋν μόνον τās γνώμας των ύπογραφόντων.

Τύποις : ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΣΕΡΜΠΙΝΗ, Μπουμπουλίας 8, 'Αθήναι - 147, Τηλ. 633.729